

KWALITATIEVE VERDIEPING VAN DE SURVEY “SAMENLEVEN IN DIVERSITEIT”

Deel 2: rapportering over de individuele interviews met personen
van Congolese, Turkse, Roemeense en Belgische herkomst

Februari 2025

INHOUD

01 INLEIDING

02 RESULTATEN – CONGOLESE HERKOMSTGROEP

- 2.1 Werken
- 2.2 Discriminatie
- 2.3 Sociaal leven
- 2.4 Houding tegenover diversiteit
- 2.5 Stellingen

03 RESULTATEN – TURKSE HERKOMSTGROEP

- 3.1 Werken
- 3.2 Onderwijs
- 3.3 Sociaal leven
- 3.4 Houding tegenover diversiteit
- 3.5 Stellingen

04 RESULTATEN – ROEMEENSE HERKOMSTGROEP

- 4.1 Werken
- 4.2 Taal
- 4.3 Inburgering
- 4.4 Sociaal leven
- 4.5 Vrije tijd
- 4.6 Stellingen

05 RESULTATEN – BELGISCHE HERKOMSTGROEP

- 5.1 Houding tegenover diversiteit
- 5.2 Sociaal leven
- 5.3 Discriminatie
- 5.4 Vertrouwen in politie
- 5.5 Stellingen

INLEIDING

01

Achtergrond & Onderzoeksdoelstellingen

Achtergrond

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal niet-Belgen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne diversiteit bij deze groepen neemt toe. Een beleid afstemmen op deze diversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan.

De **Survey Samenleven in Diversiteit** (SID-survey)* is een grootschalige bevraging georganiseerd door het Agentschap Binnenlands bestuur en werd afgenomen in 2017 en 2022 bij ongeveer 4.500 en 5.100 personen van **Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese** herkomst. In 2022 werd er ook een groep personen van **Afghaanse** herkomst bevraagd. De bevraging besteedt vooral aandacht aan de aspecten van het samenleven in diversiteit die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys onderbelicht blijven.

Maar in een enquête is er weinig ruimte voor interpretatie en diepere inzichten. **Om de interpretatie van bepaalde surveyvragen beter te begrijpen maar ook om dieper inzichten te verkrijgen in de keuzes die mensen maken, wenst ABB een kwalitatief onderzoek op te zetten.**

*<https://samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be/>

Onderzoeksdoelstellingen

Het doel van dit onderzoek is om via een kwalitatieve opzet meer diepgaande inzichten te verzamelen over de verschillende bevraagde herkomstgroepen.

Concreet omvat het onderzoek twee doelstellingen:

- Enerzijds beter begrijpen van een **aantal opmerkelijke bevindingen** die voortvloeien uit de survey en die **specifiek zijn per herkomstgroep**. Voor elke herkomstgroep zijn er een aantal specifieke resultaten die meer context nodig hebben.
- Anderzijds **beter begrijpen en contextualiseren van een aantal specifieke 'gevoelige' surveyvragen**: daarbij wordt niet enkel nagegaan wat hun antwoord is, maar ook hoe ze tot dit antwoord komen: hoe interpreteren ze deze vraag, aan welke concrete voorbeelden/situaties denken ze, etc.

Overzicht van het verloop van de drie fases:

Elke veldwerkfase heeft een eigen rapportering en presentatiemoment, in de derde fase wordt een geïntegreerd verslag opgemaakt inclusief een eindpresentatie.

 De vlaggen refereren naar de herkomst van de respondent, niet naar hun nationaliteit.

- Afghaanse herkomstgroep
- Marokkaanse herkomstgroep
- Poolse herkomstgroep
- Congolese herkomstgroep
- Turkse herkomstgroep
- Roemeense herkomstgroep
- Belgische herkomstgroep

Methodologie

02

FASE 2: 4 HERKOMSTGROEPEN (24 INDIVIDUELE INTERVIEWS)

Steekproefsamenstelling

In deze tweede fase van het onderzoek spraken we individuen met een **Congolese, Turkse, Roemeense en Belgische achtergrond**.

We zorgden voor zoveel mogelijke variatie in de steekproefsamenstelling op basis van **leeftijd, gender, opleidingsniveau, professionele situatie, en generatie**.

Gemiddelde duurtijd

60 minuten

Veldwerkperiode

Van **14/11/2024** tot **02/12/2024**, met pilootinterviews op 14/11 en 15/11.

Belangrijke vermelding

Dit kwalitatief onderzoek omvat een kleine steekproef.

- De respondenten hebben zowel gesproken vanuit hun eigen ervaring, vanuit ervaringen uit hun omgeving, en vanuit hun kennis van hun eigen culturele achtergronden.
- Elke **persoonlijke situatie is anders** en wordt door andere factoren beïnvloed, **ongeacht de herkomst** van de bevroagde respondent. Dit onderzoek wijst enkel op bepaalde inzichten, mogelijke verklaringen en, op basis van onze eigen kennis, hypothesen voor deze cijfers.

De punten die in dit rapport worden aangekaart mogen niet als veralgemeningen opgevat worden.

- Deze inzichten bieden verklaringen voor bepaalde nuances die de Vlaamse overheid wenst te begrijpen uit de Samenleven in Diversiteit-enquête van 2022.

De analyse van de inzichten worden in dit rapport in drie categorieën verdeeld:

- Een analyse die gebaseerd is op **eigen situatie** en **ervaring** van de bevroagde respondenten.
- Een analyse die niet gebaseerd is op eigen situatie en ervaring, maar eerder op die van de **directe omgeving**.
- Een analyse die respondenten en hun directe omgeving niet zelf hebben ervaren, en dus eerder gebaseerd op hun **hypothetische kennis** van de herkomstgroep.

Alle bevindingen in dit rapport komen vanuit de respondenten. Soms werd het jargon aangepast door de onderzoekers, maar niet de inzichten zelf.

RESULTATEN – CONGOLESE HERKOMSTGROEP

02

The flag of the Democratic Republic of the Congo is shown in a circular emblem. It features a blue field with a yellow star in the upper left corner and a diagonal band of red and yellow in the center.

Overzicht van gesproken profielen n=6

Vrouw, 26-39 jaar

- 1ste generatie
- Master
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 26-39 jaar

- 1ste generatie
- Hoger secundair
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Man, -25 jaar

- 3de generatie
- Hoger secundair
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 40-54 jaar

- 1ste generatie
- Hoger secundair
- Werkloos/werkzoekend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Man, -25 jaar

- 2de generatie
- Bachelor
- Student
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, -25 jaar

- 2de generatie
- Bachelor
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Overzicht van besproken thema's – Congolese herkomstgroep

Werken

- Moeizame **erkenningprocedures** van buitenlandse **diploma's** en **discriminatie** hinderen tewerkstelling op niveau van het diploma. De moeizame erkenning maakt dat ze vaak terecht komen in **ploegenstelsel**.
- **Zelfstandig** zijn wordt cultureel niet aangemoedigd.
- Sparen gaat moeizaam, vooral omdat ze **familie financieel ondersteunen** (in Congo en hier).
- Alleenstaande ouders, meestal moeders, ervaren **veel financiële druk** en worstelen met de zorg voor hun kinderen.
- Toegang tot **betaalbare** kinderopvang is noodzakelijk maar **niet evident** – en daarbij ondervinden ze ook nog discriminatie.
- Op de werkvloer wordt weinig tot geen **NL** gesproken omdat het niet nodig is – de interesse om Nederlands te leren is beperkt, zeker bij de 1ste generatie.

Discriminatie

- **Intersectionaliteit** speelt heel sterk bij personen van Congolese herkomst: de combinatie van bv. van kleur zijn en het Nederlands niet volledig machtig zijn creëert een kwetsbare positie.
- De manier van discrimineren is **minder expliciet geworden**, maar niet afgenomen.
- Om discriminatie van mensen van Congolese herkomst te begrijpen is het belangrijk om **niet paternaliserend** te werk te gaan, en **intergenerationeel trauma** te erkennen.
- Er is nood aan **publieke representatie** van personen van Congolese herkomst, en het **erkennen van de impact van het Belgische koloniale verleden** tot op vandaag.
- De houding ten opzichte van de **politie** is negatief. Men vreest vrijwel elke interactie.

Sociaal leven

- Veel mensen van Congolese herkomst voelen dat ze **niet zichzelf mogen zijn** in de Belgische samenleving en dat ze **zichzelf constant moeten bewijzen**.
- Ze ervaren **raciale stress*** en voelen zich behandeld als **derderangsburgers**, ook in vergelijking met andere herkomstgroepen.

Houding tegenover diversiteit

- LGBTI+ is een **taboeonderwerp** binnen de Congolese gemeenschap, voornamelijk door **religieuze** overtuigingen, maar ook door **culturele** waarden en normen.

WERKEN

2.1

Onderzoeksvragen

Wat maakt dat het zo moeilijk is om te werken op niveau van het diploma?

 22% van de vrouwen is te hoog opgeleid voor hun job

 34% van de mannen is te hoog opgeleid voor hun job

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Moeizame erkenningsprocedures van buitenlandse diploma's en discriminatie hinderen tewerkstelling op niveau van het diploma

De moeizame procedure voor de erkenning van buitenlandse diploma's in België vormt de grootste barrière.

- De procedures zijn soms **lang en complex** (tot 1,5 jaar).
- Soms is men genoodzaakt om een aantal **aanvullende modules** te volgen als aanvulling op het diploma, of soms zelfs om een **volledig nieuwe studie** te volgen.
- **Gebrek aan tijd en geld** + vaak een goede kennis **Nederlands** maakt dat het volgen van aanvullende opleidingen niet evident is. Uit financiële noodzaak zoekt men dan een job op lager niveau.

Discriminatie op de arbeidsmarkt bemoeilijkt de zoektocht naar een job (algemeen, en zeker op diplomaniveau).

- Zeker bij jobs op **hoger diplomaniveau** wordt meer gediscrimineerd, waardoor sommige mensen van kleur terechtkomen in jobs onder hun opleidingsniveau.
- Naarmate de taalkennis Nederlands beter is, zijn er meer **job opportuniteiten** op hoger niveau. Discriminatie op basis van huidskleur of achternaam is echter moeilijker aan te pakken.

Als je zes tot acht maanden moet wachten om je diploma te laten erkennen, duurt dat veel te lang. Dit proces willen ze vaak niet meemaken, waardoor ze gewoon beslissen om een job te vinden waarmee ze tenminste hun facturen kunnen betalen.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Voor mijn vader verliep zijn carrière iets moeilijker, omdat het Congolese diploma niet werd erkend in België. Hij moest echt opnieuw hier de universiteit herstarten. Dit was heel moeilijk voor mijn beide ouders om een toekomst op te bouwen, want mijn moeder was dan de enige die echt werkte.

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

Zelfs als ze hier hebben gestudeerd, is het moeilijker om een job te vinden. Ik weet dat ik heel goed overkom aan de telefoon, maar toch heb ik in mijn achterhoofd dat ze mij waarschijnlijk kunnen afkeuren elke keer als ik naar een gesprek ga.

– **Man, -25, 3de generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Oorzaak dat Congolese herkomstgroep het vaakst in ploegen werkt van alle herkomstgroepen?

42% werkt in ploegenstelsel

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Er is een duidelijke relatie tussen werken in een ploegenstelsel en de moeilijke erkenning van buitenlandse diploma's in België

Een combinatie van pushfactoren leidt ertoe dat een job in ploegenstelsels de enige optie is om in het levensonderhoud van zichzelf en hun kinderen te voorzien.

- Buitenlandse diploma's worden niet zomaar erkend in België, en diploma's laten erkennen is een lange en moeilijke procedure (cfr. vorige slide).
- Jobs in een ploegenstelsel vergen vaak eerder praktische vaardigheden (handenarbeid) en minder talenkennis Nederlands.

Maar ploegenwerk brengt ook voordelen met zich mee.

- **Flexibiliteit bij de opvoeding** van kinderen – werken in shiften laat toe om de zorg voor kinderen makkelijker in te plannen door af te wisselen met de partner.
- Ook werd vermeld dat sommige jobs in ploegenstelsel, voornamelijk de nachtshiften, **goed verdienen**.

Er zijn weinig kansen en informatie voor mensen met diploma's. Ze weten vaak niet waar ze moeten solliciteren en sectoren zijn erg groot en onoverzichtelijk. Een vriendin van mij (van kleur) met een master in burgerlijk ingenieur heeft stage gelopen in Burundi. Bij terugkomst in België had deze geen waarde in de werkwereld, ondanks de bevestiging van de school.

– Man, ~25, 2de generatie

Als je werkt in ploegen, werk je telkens andere uren, en dat brengt verandering aan je gewoontes. Het geeft je wel meer flexibiliteit, zo kun je je familieleven ook beter combineren.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Generatieverschil en migratiegolf lijken een rol te spelen bij mensen van Congolese herkomst.

- De eerste migratiegolven (1960-1970) naar België bestonden uit meer **hoogopgeleide** personen. Hoewel zij niet altijd in goedbetaalde jobs terechtkwamen, vulden ze wel posities in zoals leraar of dergelijke.
- Huidige migratiegolven naar België bestaan uit meer **laaggeschoolden**, vluchtend van **conflict** en/of op zoek naar een **betere toekomst**. Deze personen komen vaker terecht in lager betaalde jobs, vaker in een ploegenstelsel.

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Mogelijke verklaring voor het minder werken als zelfstandige?

4% werkt als zelfstandige

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

In de Congolese cultuur wordt zelfstandig zijn niet aangemoedigd: hierdoor ontbreekt het hen aan kennis en middelen; daarnaast is er soms concurrentie van andere herkomstgroepen

Professionele zelfstandigheid wordt niet meegegeven in de opvoeding van mensen van Congolese herkomst.

- Zelfstandig zijn wordt in de Congolese cultuur gezien **als te weinig aspirerend**, als iets dat **te weinig financiële zekerheid geeft** (zeker als men zelfstandigheid ziet als “winkelje uitbaten” eerder dan op hoog niveau). De cultuur pusht eerder naar opleidingen en beroepen die meer financiële stabiliteit bieden, bv. arts of ingenieur.

Er is een algemeen gebrek aan kennis en middelen om te starten als zelfstandige of er succesvol in te zijn.

- **De Belgische regelgeving** over werk, belastingen en zelfstandigheid wordt ervaren als heel complex. Dit is zeker moeilijk voor nieuwkomers, die deze complexe wetgeving niet kennen.
- Men merkt **weinig ondersteuning vanuit de eigen omgeving** – er lijken geen mensen van eigen herkomst te zijn die kunnen fungeren als rolmodel.
- Men voelt **weinig solidariteit** of ondersteuning door de bredere gemeenschap, zoals ze bv. wel zien bij groepen van Marokkaanse herkomst in België die elkaar financieel steunen wanneer nodig.

Men voelt een bepaalde concurrentie met andere herkomstgroepen.

- Andere herkomstgroepen (zoals Pakistaanse en Marokkaanse) starten soms winkels met Afrikaanse goederen in buurten waar veel mensen van Afrikaanse herkomst wonen. Dit ziet men bijvoorbeeld sterk in de Matonge-wijk in Brussel.

Er lijkt een **verschil** te zijn bij mensen van Congolese herkomst die hier geboren zijn: zelfstandigheid kan **potentieel stijgen** door meer in contact te komen met zelfstandigen, en meer **succesverhalen te horen van mede sub-Sahara-Afrikanen**.

De Congolese gemeenschap is heel gefragmenteerd in vergelijking met bijvoorbeeld Noord-Afrikanen. Ze hebben sterkere banden en steunen elkaar meer. Bij ons mist er soms echt een gevoel van gemeenschap.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevraagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat zijn de belangrijkste oorzaken dat zo weinig personen spaargeld opzij (kunnen) zetten?

 42% kan (heel) moeilijk rondkomen met inkomen

 38% kan (heel) moeilijk rondkomen met inkomen

70% kan geen onverwachte uitgave doen van €1100

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Sparen is vooral moeilijk omdat ze familie financieel ondersteunen (in Congo en hier); sommigen spenderen ook veel geld aan kerkbijdragen en/of hun uiterlijk

Wat vooral speelt is de financiële verplichting naar familie toe.

- **Geldtransfers** naar Congo zijn een grote culturele verwachting.
 - In Congo gaat men ervan uit dat hun familieleden hier veel verdienen, en soms vragen ze aanzienlijke bedragen, tot wel 20-30% van het inkomen.
- In sommige gevallen is er ook financiële steun nodig voor de **ouders** op oudere leeftijd, waardoor ze een financiële last kunnen worden voor de 2de generatie kinderen (*enkel vermeld bij de Congolese herkomstgroep*).
 - Enerzijds hebben de ouders **nooit geleerd om te sparen** en om op een efficiënte manier met geld om te gaan (1ste generatie).
 - Anderzijds, nu ze in België zijn en meer geld verdienen, willen de ouders **hun kinderen kunnen verwennen** tijdens de opvoeding, waardoor er minder/weinig financiële ruimte is voor onverwachte uitgaven op latere leeftijd.

Daarnaast wordt soms ook veel geld afgestaan aan de kerk.

- Sommige **strikttere Congolese evangelische kerken** vragen om een aanzienlijke maandelijkse bijdrage om aan de diensten deel te nemen, die soms kan oplopen tot 200€ (*enkel vermeld bij de CO herkomstgroep*).

Sommige individuen spenderen ook veel geld aan een verzorgd uiterlijk.

- Mensen van Congolese herkomst hechten veel waarde aan er goed en **verzorgd uit te zien**, om **status te verwerven**, en spenderen hier ook veel geld aan (bv. kopen van merkkledij of een duurdere auto).

Er is zelfs bancontact in sommige evangelische kerken! Mensen moeten soms 10% van hun salaris afstaan aan pastors die daardoor beter leven dan de mensen zelf. Dat zorgt voor financiële problemen aan het einde van de maand. De overheid zou daar meer op moeten controleren.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Ik merk ook vaak dat heel veel mensen vooral bezig zijn met uiterlijk en niet per se met andere zaken, misschien iets cultureels. Maar ja, ik zeg nu maar iets heel stereotyperends, maar ook al heb ik bijvoorbeeld geen eten in mijn koelkast, als ik op straat ga, dan draag ik mooie kleren.

– **Vrouw, 26-39, 2de generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat zijn de grootste uitdagingen van alleenstaande ouders? Maken alleenstaande ouders gebruik van formele kinderopvang? (1/2)

89% van alleenstaande ouders kan geen onverwachte uitgave doen van €1100

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Alleenstaande ouders, meestal moeders, ervaren veel financiële druk en worstelen met de zorg voor hun kinderen

Alleenstaande ouders van Congolese herkomst, meestal vrouwen, ervaren veel financiële druk.

- Zorgen voor het gezin met **één inkomen** is vaak lastig, zeker als dit inkomen laag is.
- Deze druk is ook afhankelijk van het **aantal kinderen** in het gezin.

Andere uitdagingen die vermeld worden voor alleenstaande ouders:

- Het **zorgvuldig plannen en bijhouden** van inkomsten en uitgaven in een land waar financiële verplichtingen groter zijn dan in het land van herkomst (dit geldt vooral voor de 1ste generatie).
- Een balans vinden tussen veel werken, en tijd en **zorg voor de kinderen**.

Het probleem is ook Congolese mannen ... Ze noemen het '1ste bureau, 2de bureau, 3de bureau'. Zo noemen ze hun 1ste, 2de en 3de vrouw. Die mannen zijn vrij. Maar de vrouw heeft wel de kinderen waar ze alleen voor moet zorgen. De mannen betalen ook geen kindergeld. De vrouw moet alles doen. Maar als de kinderen geslaagd zijn, eist de papa zijn recht.

– Vrouw, 40-54, 1ste generatie

Mijn moeder heeft zelf voor ons moeten zorgen. Gelukkig had ze een goede job en heeft ze veel gestudeerd om rond te kunnen komen, maar het moeilijke was het plannen. Alles plannen en alles kunnen betalen. Ze moest betalen in betalingsplannen, anders was het onmogelijk.

– Man, -25, 2de generatie

Respondenten waren verbaasd over het hoge aantal alleenstaande ouders (11%).

- Er heerst een cultureel stigma op scheiding: er wordt op neergekeken door de gemeenschap.

Ze hebben wel nog andere ideeën die de cijfers kunnen verklaren:

- Eén partner woont (nog) niet in België.
- Mannen van Congolese herkomst hebben vaak kinderen buiten het huwelijk, waardoor moeders vaker ofwel kiezen, ofwel ertoe verplicht worden alleenstaand te worden.

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat zijn de grootste uitdagingen van alleenstaande ouders? Maken alleenstaande ouders gebruik van formele kinderopvang? (2/2)

89% van alleenstaande ouders kan geen onverwachte uitgave doen van €1100

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Toegang tot betaalbare kinderopvang is noodzakelijk maar niet evident – en daarbij ondervinden ze ook nog discriminatie

Betaalbare en tegelijk betrouwbare kinderopvang vinden is soms niet evident.

- De voorkeur gaat uit naar de **crèche** (of onthaalouders), maar die optie is niet altijd financieel haalbaar.
- **Familie** zou een goedkope en betrouwbare optie zijn, maar is soms niet aanwezig, zeker niet bij **nieuwkomers** (die de eerste van hun familie zijn in België).
 - Zij **kunnen niet anders** dan beroep doen op deze formele vormen van opvang.
- Andere mogelijkheden (bv. opvang bij de burens) lijken hen minder betrouwbaar.

Ook is formele opvang vinden niet evident door gevallen van discriminatie.

- Men wordt **gediscrimineerd** op basis van naam, waarbij men na aanmelding simpelweg niet meer gecontacteerd wordt.

Men is ook bang voor mensen die ze niet kennen. Bijvoorbeeld, we zijn allemaal Afrikanen in hetzelfde gebouw waar we wonen. Je durft ook niet je kinderen daar te laten omdat veel mensen bang zijn wat die mensen met de kinderen gaan doen. Ik kan met jou lachen, met je eten, maar je gaat niet op mijn kinderen passen.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Ik had me opgegeven voor verschillende crèches, maar na een tijdje merkte ik dat ik niet terug werd gecontacteerd als ik mijn achternaam gebruikte.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Zijn collega's vaak anderstaligen?
Of spreekt men Frans/Engels met
de Nederlandstalige collega's?

32% van de anderstaligen in het
Vlaams Gewest spreekt zelden tot nooit
Nederlands op het werk

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in
Diversiteit survey](#), 2022

Op de werkvloer wordt weinig tot geen Nederlands gesproken omdat het niet nodig is – de interesse om Nederlands te leren is beperkt, zeker bij de 1ste generatie

Onze respondenten spraken zelf wel NL op het werk, maar herkennen
de problematiek en kunnen er enkele verklaringen voor geven.

- Men zoekt werk in een **Franstalige regio** zoals Brussel of Wallonië en **pendelt** dagelijks vanuit de woonplaats in Vlaanderen.
- Sommige mensen van Congolese herkomst **werken in dezelfde sectoren** (bv. ploegenstelsel), waar ze Frans of Lingala kunnen spreken, waardoor ze geen nood voelen om Nederlands te leren of de kennis ervan te verbeteren.

Meningen over het leren spreken van Nederlands zijn verdeeld binnen
de generaties van Congolese herkomst:

- De **eerste generatie** is verdeeld in het leren van de taal.
 - Enerzijds zien we dat mensen hard hun best doen om de taal te leren, avondlessen volgen en vooruit willen geraken, omdat de taal hen **betere professionele kansen** zal bieden.
 - Anderzijds doet men weinig moeite om de taal te leren, uit **desinteresse, leeftijd**, of omdat de taal te **moeilijk** is.
- De **tweede generatie** is positiever tegenover het spreken en leren van Nederlands.
 - Ze zijn zich er meer bewust van dat Nederlands spreken meer kansen biedt om zowel een betere job te krijgen, als om als gelijke gezien te worden binnen de Belgische samenleving.

De meesten kiezen er toch voor om in Brussel of Wallonië te blijven werken, dus ik denk dat er veel mensen elke dag op en neer gaan vanuit hun woonplaats in Vlaanderen.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Als velen in ploegenstelsels werken en vaak arbeiders zijn, dan wordt er automatisch ook minder Nederlands gesproken. Ik denk dat die 32% weer te maken heeft met het feit dat 40% in ploegen werkt.

– **Man, 26-39, 3de generatie**

Noot: de respondenten kunnen hier geen sluitende verklaringen rond meegeven, noch uit eigen ervaring, noch uit ervaringen van hun omgeving, het zijn meer hypotheses.

DISCRIMINATIE

2.2

Onderzoeksvragen

Wat heeft invloed op het al dan niet ervaren van discriminatie op het werk?

27% heeft minstens 1 negatieve ervaring op het werk meegemaakt omwille van herkomst, huidskleur of geloof

39% heeft minstens 1 negatieve ervaring meegemaakt tijdens het zoeken naar werk omwille van herkomst, huidskleur of geloof

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Intersectionaliteit speelt heel sterk bij personen van Congolese herkomst: de combinatie van minder kennis NL en van kleur zijn creëert een kwetsbare positie

Personen van Congolese herkomst ondervinden soms discriminatie bij het zoeken van een job.

- Ze worden gediscrimineerd op basis van hun **huidskleur**, en soms ook omwille van **gebrekkige kennis** van het **Nederlands** of omwille van **laaggeschooldheid** (indien dit het geval is).
- **Intersectionaliteit** speelt hierin een belangrijke rol. De combinatie van verschillende discriminerende factoren (huidskleur, laaggeschooldheid en taalkennis) verergeren de ervaring van discriminatie.
- Maar ook mensen die een hogere opleiding gedaan hebben en goed Nederlands spreken, ervaren **micro-agressies**.

Discriminatie wordt vooral ervaren in front-office functies en jobs met meer klantencontact.

- Ze worden **minder aangenomen**, werkgevers zien het als risico voor het bedrijf: ze zijn zich bewust dat het klanten kan afschrikken, en werkgevers maken zich ook zorgen over het imago van het bedrijf.
- Wie wel werkt in deze front-office functies ervaart ook **meer discriminatie door de klanten zelf** dan in functies met weinig klantencontact.

Er worden bepaalde tactieken gebruikt door mensen van Congolese herkomst om de **drempel** naar het zoeken naar een job te verlagen:

- **Geen foto** plaatsen op het cv.
- Het cv zo **intéressant** mogelijk maken en **zo hard mogelijk** werken zodat men 'voorbij de huidskleur' kan zien.

Ze behandelen mij anders omdat ze me op een andere manier zien. Een vriendin vertelde me over een collega die na het werk met anderen ging drinken, maar zij werd nooit uitgenodigd. De reden daarvoor was dat ze dachten dat het niet 'cultureel' was. Dit soort sociale momenten zijn net zo belangrijk om contacten te leggen, en als je die mist, blijf je op afstand.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Hoe evolueert discriminatie in Vlaanderen de voorbije jaren?

43% is het voorbije jaar minstens 1x slachtoffer geweest van discriminatie

42% heeft de voorbije 5 jaar min. 1 negatieve ervaring meegemaakt bij de zoektocht naar een huurhuis omwille van herkomst, huidskleur of geloof

38% heeft het voorbije jaar minstens 1 keer een negatieve ervaring meegemaakt in de openbare ruimte omwille van herkomst, huidskleur of geloof

54% vindt 'in België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen'

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

De manier van discrimineren is minder expliciet geworden, maar niet afgenomen

Discriminatie is niet afgenomen, maar de manier waarop is veranderd.

- Discriminatie was vroeger veel **expliciet**. De ervaren discriminatie door de eerste generatie was destijds veel harder, zoals openlijk uitgescholden of ontweken worden.
- Tegenwoordig zijn er meer **wetten** die ertoe leiden dat discriminatie minder openlijk geuit wordt.
- Hierdoor zien we vandaag vaker **micro-agressies**: het gaat om kleine, schijnbaar onschuldige opmerkingen met een racistische ondertoon.

Men voelt dat discriminatie over het algemeen nog steeds onvoldoende bestraft wordt.

- Er ligt te veel **bewijslast** bij het slachtoffer: het slachtoffer moet te veel bewijs leveren om aan te tonen dat het daadwerkelijk om discriminatie gaat.
- Hierbij voelen mensen van Congolese herkomst ook **weinig steun** van witte omstaanders om hun zaak te ondersteunen.

Er wordt wel meer openlijk gesproken onderling over ervaringen van discriminatie.

- De 1ste generatie zegt dat ze vaak **zwijgen** over discriminatie vanwege **schaamte** en **wanhoop**.
- De 2de generatie is **mondiger** en **durft meer te praten** over hun racistische ervaringen.

Toen wij in Vlaanderen gingen wonen, had je geen Congolezen, geen mensen van kleur. Wij werden zelfs gefeliciteerd door de burgemeester als het eerste Afrikaanse gezin hier in (X). Je kan dat zien als positief, maar mijn ouders dachten ook van 'oké, wij zijn ook gewoon mensen'.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat heeft invloed op het al dan niet ervaren van discriminatie?

Om discriminatie van mensen van Congolese herkomst te begrijpen, is het belangrijk om niet paternaliserend te werk te gaan, en het intergenerationeel trauma te erkennen

Bij het onderwerp over discriminatie moeten we een aantal elementen in acht houden:

- **Het debat over discriminatie mag niet in de plaats van mensen van kleur worden gevoerd:** 'witte mensen' mogen niet anderen (met een donkere huidskleur) vertellen hoe ze zich zouden moeten voelen, zeker niet zonder hen er effectief over te consulteren of erbij te betrekken.
 - Bv. zeggen dat een vrouw met een sluier noodzakelijk onderdrukt is, zonder andere achtergrondkennis.
 - Bv. niet alle mensen van kleur vinden Zwarte Piet noodzakelijk racistisch (hoewel een groot deel hier wel tegen is).
 - Dit komt **paternaliserend** en zelfs **neokolonialistisch** over.
- Er wordt ook gevraagd om meer aandacht te geven aan het **intergenerationeel trauma** bij mensen van kleur.
 - Men moet er zich van bewust zijn dat ouders van Congolese herkomst vaak continue **racistische ervaringen hebben gehad en die angsten ook doorgeven aan hun kinderen** die hier in België geboren zijn.

Mijn vriend, die dit appartement heeft gekocht, merkte in het begin vaak dat mensen aannamen dat hij huurde omdat ze dachten dat een zwarte persoon geen eigenaar kon zijn of niet in zo'n buurt kon wonen.

– **Vrouw, 26-39, 2de generatie**

Wij willen graag zelf beslissen over wanneer we ons gediscrimineerd voelen of niet. En dan komt er een debat met enkel witte mensen aan de tafel over wat goed of fout voor ons is.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Welke rol kan de overheid spelen om discriminatie tegen te gaan?

Er is nood aan meer publieke representatie van personen van Congolese herkomst, en het erkennen van de impact van het Belgische koloniale verleden tot op vandaag

De overheid moet meer inspanningen doen om mensen van kleur te representeren in de publieke sfeer.

- Men wenst meer **representatie van mensen van kleur** in de politiek of in andere leidinggevende posities (bv. bedrijfsleven). Deze fungeren als rolmodellen voor anderen en jongere generaties.
- Representatie moet behaald worden zonder de implementatie van **diversiteitsquota's**.

Er moet zorgvuldiger nagedacht worden over de manier waarop mensen van Afrikaanse herkomst in het nieuws komen.

- Men heeft het gevoel dat het merendeel van de **berichtgeving** omtrent mensen van kleur **negatief** is (vooral op het vlak van migratie naar België, delinquentie, en nieuws over Afrika).

Vaak aangehaald is het belang van de erkenning van het Belgische koloniale verleden en de impact ervan op het Congolese volk, wat tot op de dag van vandaag nog gevoeld wordt.

- Er moet gewerkt worden aan meer bewustwording van de **koloniale historische dynamieken**.
- Het kan helpen om **'historische' symbolen** te verwijderen die naar die periode verwijzen (bv. standbeeld van de vrouw zonder hand in Oostende), of deze tenminste te duiden.

Er heerst algemeen **kritiek op diversiteitquota's** op de werkvloer, aangezien men de perceptie heeft dat dit de daadwerkelijke waarde van de persoon wegneemt.

Men voelt dat ze hierdoor worden aangenomen om aan opgelegde **statistieken** te voldoen, in plaats van voor hun echte vaardigheden.

Over **positieve actie** werd niets vermeld.

Ik werk al twee jaar op de KU Leuven en sommige mensen dachten dat ik nog een student was. Nee, ik doctoreer. Dat is voor hen ook heel moeilijk om te vatten dat er een zwarte vrouw zou kunnen doctoreren. En ook aan mijn vakgroep is er nog nooit een zwarte doctoraatsstudent geweest.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Quotes – Discriminatie

De quotes suggereren dat discriminatie in België een **structureel probleem** is. Hoewel er wetgeving bestaat tegen discriminatie, lijken mensen van Congolese herkomst in de praktijk nog steeds te maken te hebben met ongelijkheid en uitsluiting door de samenleving. De ervaringen variëren van subtiele vormen van discriminatie tot openlijke racistische uitingen.

Het is zo'n stille discriminatie, het is indirect. Je kunt het zelfs niet doorhebben. Mensen weten dat er discriminatie is, maar je kan moeilijk zeggen, 'dat is het'. Je voelt gewoon door wat er gezegd wordt dat je aan de zijkant gezet wordt, zonder dat je het zelf beseft.

– **Man, -25, 2de generatie**

Als ik op de tram stap en ik wil ergens gaan zitten, dan zie ik sommige vrouwen hun handtas al wegstoppen.

– **Man, 26-39, 3de generatie**

In sommige voetbalploegen accepteren ze alleen maar mensen van Belgische herkomst. In amateurploegen is het heel sterk dat je contacten nodig hebt om als zwart persoon binnen te kunnen komen. Of de enige andere manier waarop je binnen bent, is omdat je cv echt goed is en/of je van hogerop komt.

– **Man, -25, 2de generatie**

Mijn vriend en ik hadden besloten om vorig jaar te gaan samenwonen. Hij is Congolees-Nederlands, en zijn familienaam is dus Nederlands. Ik werd tijdens het zoeken vaker geweigerd. Dus toen probeerde mijn vriend, en tot mijn verbazing: elke keer als hij een e-mail stuurde, kreeg hij wel positieve reactie.

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

Tijdens het boodschappen doen, voel ik me vaak bekeken omdat ik zwart ben. Als het alarm afgaat van een rugzak van een persoon van kleur, wordt de hele zak geleegd. Dit gebeurt minder snel bij een wit persoon. Om schandaal te vermijden, blijven we dan toch maar stil.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Mijn vriend heeft een Mercedes. Onlangs vroegen ze aan hem 'in welke business zit je?' met een bepaalde toon die wees naar een louche business. Het is alsof we niet gezien mogen worden als mensen die ook geld kunnen verdienen.

– **Vrouw, 26-39, 2de generatie**

Ik hoor vaak deze stereotypen: 'we zijn zwart. We zijn toch niks. We zijn niet slim genoeg. We gaan niet werken. We zijn lui'. Alle negatieve stereotypen worden bij de zwarten gezet.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Toen ik 16 was, was ik veel donkerder. Ik werkte aan de kassa en een man in de rij keek naar mij en zei openlijk tegen mij 'we gaan ons verzetten, jij vuile n*ger. We gaan niet bij je komen, echt niet'. Ik reageerde niet, en hij zei 'hallo, versta je mij niet misschien?' En ik kon gewoon niks zeggen.

– **Man, 26-39, 3de generatie**

Onderzoeksvragen

Ervaring met politie meestal negatief? Wanneer wel/niet?

 12% van de vrouwen denkt minstens 1 keer gecontroleerd te zijn door de politie het voorbije jaar omwille van herkomst

 25% van de mannen denkt minstens 1 keer gecontroleerd te zijn door de politie het voorbije jaar omwille van herkomst

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De houding ten opzichte van de politie is negatief, men vreest vrijwel elke interactie

Er heerst een algemene angst en wantrouwen ten opzichte van de politie.

- Het gevoel heerst dat mensen van kleur altijd **moeten opletten** wanneer ze in contact komen met de politie.
- Ze voelen angst voor de politie omdat ze het gevoel hebben dat de politie hen viseert (**etnisch profileren**) en hen niet serieus neemt.
- Men heeft ervaren dat mensen van kleur **vaker staande worden gehouden** door de politie.
- Deze gebeurtenissen zorgen ervoor dat deze angst **diepgeworteld** zit in elke persoon van kleur.

Bovendien voelt men dat er minder aandacht wordt gegeven aan klachten en problemen van mensen van Congolese herkomst.

- Sommige respondenten voelen dat ze **minder serieus worden genomen** dan andere herkomstgroepen.
- Andere respondenten geven aan dat ze wel het gevoel hebben dat de politie voor hen ten dienste staat, maar dat dit varieert naargelang de situatie en van de agent die hen te woord staat.

Ik had de verkeerde afslag gepakt. Toen kwam de politie naar mij en hij zei 'mevrouw, hebt u stress of zo?'. En mijn vriendin zei meteen 'ik ben advocaat'. En zijn houding veranderde helemaal. Ik zei tegen mijn vriendin 'had jij dat niet gezegd, dan waren we echt behandeld als ik-weet-niet-wat'.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Ik wil geen politie aan mijn deur. Ik was net verhuisd in Dendermonde, en de politie kwam voor de adreswijziging, maar ik wist dat niet. De politie belde aan, hij had nog niks gezegd of ik vroeg al wat ik verkeerd had gedaan. We kennen allemaal wel iemand die geconfronteerd is geweest met de politie. Ik vroeg het onbewust. Misschien doet de politie dat ook onbewust, maar ze hebben altijd de neiging om heel snel te ervan uit te gaan 'het is een Afrikaan, die heeft vast en zeker iets verkeerd gedaan.'

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

SOCIAAL LEVEN

2.3

Onderzoeksvragen

Waaruit leidt men dit gevoel af? Wat zijn signalen die mensen uitsturen die dit gevoel veroorzaken? (1/2)

27% geeft aan 'het gevoel te hebben dat de samenleving mijn inspanningen om erbij te horen niet waardeert'

54% heeft het gevoel voor de samenleving evenveel mee te tellen als andere burgers

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Sommige mensen van Congolese herkomst voelen dat ze niet zichzelf mogen zijn in de Belgische samenleving en dat ze zichzelf constant moeten bewijzen

Men voelt een constante druk om zich aan te moeten passen aan de omgeving.

- Men voelt dat er **weinig wederzijds begrip** is voor verschillen in uiterlijk of cultuur: ze hebben het gevoel dat ze in een maatschappij leven waar ze zichzelf niet kunnen zijn.
- Ouders van Congolese herkomst proberen hun kinderen **op een Vlaamse manier op te voeden**, omdat ze weten dat taal en cultuur belangrijk zijn voor acceptatie, waardoor ze hun eigen cultuur thuis soms naar de achtergrond schuiven.

Ze voelen een constante druk om zichzelf te moeten bewijzen, wat leidt tot vermoeidheid.

- Mensen van kleur voelen dat ze **collectief beschuldigd** worden: als er iets negatief gebeurt met een persoon van donkere huidskleur, wordt dit vaak veralgemeend naar de bredere herkomstsgroep.
- Ze voelen dat ze **dubbel zo hard moeten werken als anderen** om erkend en gewaardeerd te worden.

Het gaat van generatie naar generatie. We komen hierheen, we praten de taal, we eten zoals jullie, we studeren, we werken, maar toch worden we aan de kant gezet.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

We doen moeite om de taal te leren, om ons aan te passen, om te werken, we betalen mee aan de overheid, we helpen ook, we voegen ook iets toe aan de samenleving en toch worden we altijd bestempeld als 'door hen moeten we meer belasting betalen'.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Dus zo zijn wij naar Vlaanderen verhuisd, tweetalig opgevoed. Wel met als gevolg dat mijn ouders de Congolese cultuur een beetje naar de zijkant hebben geschoven, omdat ze zo streng waren op het feit van 'we willen van jou een goeie Belg maken.'

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Waaruit leidt men dit gevoel af? Wat zijn signalen die mensen uitsturen die dit gevoel veroorzaken? (2/2)

27% geeft aan 'het gevoel te hebben dat de samenleving mijn inspanningen om erbij te horen niet waardeert'

54% heeft het gevoel voor de samenleving evenveel mee te tellen als andere burgers

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Sommigen van Congolese herkomst ervaren raciale stress en voelen zich behandeld als derderangsburgers, ook in vergelijking met andere herkomstgroepen

Mensen van Congolese herkomst ervaren raciale stress*: constant moeten ze omgaan met raciale vooroordelen of discriminatie.

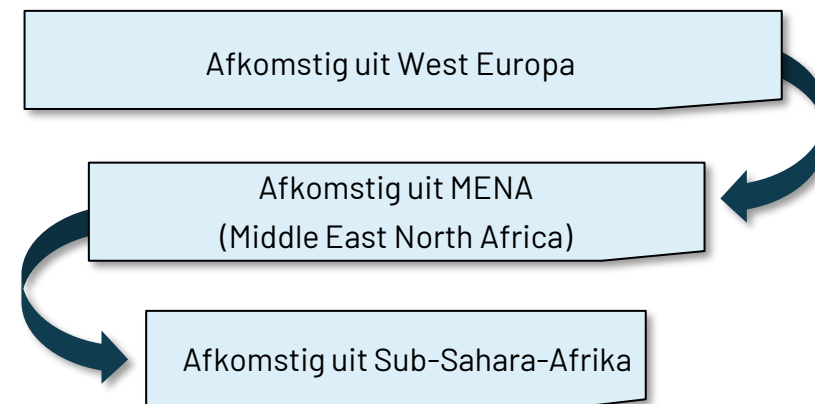
- Ze voelen dat ze zich op een bepaalde manier moeten gedragen en hebben het gevoel **constant bekeken te worden** vanwege hun ander uiterlijk.
- Ze voelen dat ze zich constant moeten **bewijzen**, door dubbel zo hard te moeten werken om erkend te worden.
- Ze moeten veel energie steken in het **verwerken en aankaarten van ervaringen met discriminatie**.
- Gediscrimineerd worden brengt veel **schaamte** met zich mee, wat de drempel om het aan te kaarten verhoogt.

Hypothese: deze vorm van **emotionele uitputting** leidt ertoe dat sommige kleine zaken van racisme/discriminatie gewoonweg 'aanvaard/getolereerd' worden en zelfs niet meer aangekaart of gemeld worden aan bevoegde autoriteiten (bv. werkgever, politie).

*Bron: <https://kifkif.be/cnt/artikel/waarom-mensen-van-kleur-moe-zijn-13720>

Respondenten voelen een ongelijke behandeling ten opzichte van andere herkomstgroepen.

Ze hebben het gevoel dat er een bepaalde **hiërarchie** bestaat in België, verdeeld in de volgende drie categorieën:

Als ik naar die conferenties ga, dan voel ik me heel ongemakkelijk in die 'witte mannen club'. Alsof ik een wit masker op moet zetten om erbij te horen. En als ik dan weer mijn vriendinnen zie, kan ik weer zwart zijn. Ik heb soms echt moeite met te doen alsof.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

HOUDING TEGENOVER DIVERSITEIT

2.4

Onderzoeksvragen

Hoe wordt er omgegaan met LGBTI+? Invloed van geloof of eerder Congolese traditionele waarden?

GEN 1 22% vs. GEN 2 49% vindt dat 2 personen van hetzelfde geslacht met elkaar kunnen trouwen

GEN 1 9% vs. GEN 2 33% zou het oké vinden als eigen kind een partner zou hebben van hetzelfde geslacht

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

LGBTI+ is een taboeonderwerp binnen de Congolese gemeenschap, voornamelijk door religieuze overtuigingen, maar ook door culturele waarden

Men staat vooral negatief tegenover homoseksualiteit vanwege religieuze overtuigingen.

- Voor sommige mensen van Congolese herkomst is religie en de **Bijbel** een belangrijk referentiekader over hoe ze moeten leven. Man en vrouw is in deze religieuze context de enige toegelaten relatie.
- Homoseksualiteit wordt gezien als een (bewuste) **keuze**, dit is een keuze die niet getolereerd kan worden.
- Als iemand zich uit als homoseksueel, gaan ze **naar de kerk** om voor die persoon te bidden, om hen te overtuigen te veranderen, en in de meest extremen gevallen wordt het contact volledig verbroken.

Naast religie spelen ook culturele factoren een belangrijk rol.

- Het belang van **kinderen krijgen** is cruciaal in de Congolese cultuur.
- De Congolese cultuur heeft een sterke **machocultuur** waarbij viriliteit centraal staat (bv. mannen moeten zich voorplanten en hebben daarom soms verschillende gezinnen), daarin past homoseksualiteit niet.
- Homoseksualiteit is een **taboeonderwerp** in de Congolese cultuur – er wordt niet over gepraat, waardoor de kennis erover beperkt is.

De attitude ten opzichte van andere seksuele oriëntaties lijkt te veranderen.

- **Jongere generaties (generatie 2+)** tonen meer openheid.
- Ook sommige mensen van de eerste generatie tonen meer **respect** voor LGBTI+ doordat ze er meer mee in contact komen.

Als christen geloof je dat God de man heeft geschapen om met de vrouw te zijn. Zo staat het in de Bijbel geschreven. Je kunt het niet veranderen, je bent er zo mee opgegroeid. Maar als je niet gelovig bent, maakt het mij niet uit wat je doet.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

De eerste keer dat ik over homoseksualiteit hoorde, was hier. Ik wist niet dat het bestond, begrijp je? Het is echt niet verkeerd bedoeld, ik kende het gewoon niet. Onlangs was ik in Congo en hoorde ik dat daar ook homoseksualiteit is. Ik was verbaasd, want ik dacht 'bestaat dat ook bij ons?' Begrijp je wat ik bedoel? Ik had nooit gedacht dat er in Afrika ook homoseksualiteit was.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

STELLINGEN

2.5

Ik vind dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven.

De stelling vraagt om nuance.

- De stelling **simplificeert overmatig** beide manieren van leven. Het lijkt een vergelijking te maken tussen een **gepercipieerde losse** en **hele strenge** manier van leven.
- De vergelijking is **niet gelijkwaardig**: de stelling maakt een vergelijking tussen een geografisch gebied en een geloof.

De meeste respondenten geven aan dat deze twee levensstijlen niet goed samengaan.

- De manier waarop de islam gepraktiseerd wordt (meer **publiek**), past niet bij hoe mensen van Congolese herkomst hun geloof ervaren (meer **privé**).
- Er wordt hierbij wel een onderscheid gemaakt tussen **minder strikt** en **zeer strikt praktiserende** moslims.

Je vergelijkt een geografisch deel van de wereld, al abstract op zich, met een geloof. Dat is geen eerlijke vergelijking.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Voor ons is geloof privé, en moslims neigen het op een meer publieke manier uit te drukken.

– Man, -25, 2de generatie

 22%

 46%

 32%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.

De stelling vraagt om verduidelijking.

- 'Cultuur' en 'manier van leven' worden door verschillende respondenten op **andere manieren geïnterpreteerd**: de ene begrijpt het als 'eten meenemen naar het werk', een andere als 'klederdracht', nog een andere als 'geloof'.

De respondenten zijn het voornamelijk oneens met de stelling.

- Bij personen van Congolese herkomst gebeurt de uiting van cultuur en levensstijl vooral **privé** of onder mensen met een vergelijkbare achtergrond.
- Respondenten zijn het eens dat men de regels van school en/of de werkvloer moet **respecteren** (zowel uit aanpassing aan eisen van school/werkplek, als voor zelfbescherming tegen discriminatie en commentaar over bepaalde kledij).

Toch vindt men dat men de eigen cultuur niet moet verliezen.

- Ze zijn het ermee eens dat de aanpassing aan de ene manier van leven niet de andere manier van leven mag **uitsluiten**.
- Deze **hybriditeit tussen de Belgische omgangsregels, en die van de eigen cultuur** is een belangrijk aspect, waar beide manieren van leven elkaar kunnen verrijken.

Ja, ik heb een cultuur. Ja, ik ben een apart persoon, maar die wel in een bepaalde samenleving leeft. Dus ik moet me daar aanpassen zonder mezelf te verliezen.

– Man, -25, 2de generatie

Ik kan wel in een volledige boubou naar het werk komen, maar dat is niet gepast. Sommige collega's zouden het natuurlijk heel mooi en interessant vinden, maar lang niet iedereen.

– Vrouw, 40-54, 1ste generatie

 25%

 27%

 48%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof.

Het is onduidelijk welke wetten en geloofsregels er bedoeld worden.

- De respondenten konden geen enkele geloofsregel bedenken die ingaat tegen de Belgische wet (binnen het kader van hun eigen, christelijke geloof).
- Wel heerst er een perceptie dat deze stelling meer gericht is op de islam.

Er is een sterke afwijzing van algemene wetsovertreding.

- Als men in een land komt, moet men de **wetten en leefregels respecteren** zoals ze zijn, anders moet je niet naar hier komen.
- Het geloof is voor de **privésfeer** en mag de publieke wetten niet overtreden.

 17%

 14%

 69%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Soms zeggen mensen dat hun religie op de eerste plaats komt, en in sommige gevallen geldt dat voor mij ook. Maar voor mij is religie privé. Zodra ik buiten mijn huis ben, dan telt de wet van de staat.

– **Vrouw, 55+, 1ste generatie**

Er wordt duidelijk in de Bijbel gezegd 'als je naar Rome gaat, dan moet je ook net zoals Romeinen doen'. Dat betekent dat je op een bepaalde plek komt waar mensen een totaal andere geloof hebben. Het is niet de bedoeling dat je je geloof volledig opzij gaat schuiven, maar wel dat je je niet zodanig gaat gedragen dat mensen je geloof als een gevaar beginnen te zien.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Ik begrijp mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF, ...).

Er is een sterke afwijzing van geweld bij alle respondenten.

- Bijna alle respondenten tonen **geen begrip** voor het gebruik van geweld, in geen enkel geval.
- Er is een **sterke afkeur** van mensen die geweld gebruiken om bepaalde denkwijzen op te leggen (zoals terrorisme door een bepaalde geloofsovertuiging, of voor bepaalde politieke doeleinden).

Toch kunnen sommigen vanuit een bepaalde denkwijze begrip opbrengen.

- Het argument komt uit **frustratie**, bv. rondom de vroegere **kolonisatie** van Congo en de **onderdrukking** van het volk, en bepaalde neokoloniale dynamieken (bv. het Westen die in Afrikaanse landen soms veel economische en politieke invloed heeft, maar mensen van Congolese herkomst hier niet gelijkwaardig behandelt).
- Omwille van die **constante discriminatie en sociale uitsluiting**, zowel in het verleden als vandaag, kan men erin komen dat sommigen geweld gebruiken als enige vermeende mogelijkheid om hun stem te laten horen.

 9%

 12%

 79%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind persoonlijk dat die mensen die zo'n geweld gebruiken juist de dommeriken zijn. Want uiteindelijk, jij beslist dat iedereen dom is behalve jij. En dat is het begin van de stommiteit.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Als je in deze tijd hier in België hiermee akkoord gaat, ben je ziek.

– **Man, 26-39, 3de generatie**

Iedereen komt bij ons (Congo), ze pakken wat ze willen en we reageren niet.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

De meeste problemen die we in Congo hebben komen voort uit hoe het Westen het land heeft achtergelaten. En dan vragen ze zich af waarom veel mensen hierheen willen komen.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Mijn kinderen leren op school in de les dingen waarmee ik niet akkoord ga.

De stelling heeft voornamelijk te maken met een bezorgdheid over de seksuele voorlichting op school die volgens sommigen te vroeg komt.

- De leeftijd waarop kinderen over seksualiteit leren vinden ze **te jong**. Binnen de Congolese gemeenschap is het spreken over seksualiteit erg taboe.
- Men benadrukt dat **kinderen langer kind moeten blijven**, en niet op te jonge leeftijd in contact moeten komen met informatie over seksuele opvoeding. Deze lessen moeten geleidelijk gegeven worden naarmate de leerlingen ouder worden.

Er is ook een algemene conservatieve houding ten opzichte van lessen over andere seksuele oriëntaties.

- Er is een sterke bezorgdheid dat hierdoor andere seksuele oriëntaties te veel 'gepromoot' worden.
- Ze maken zich zorgen dat het kinderen zal aanmoedigen om zich te identificeren als het andere geslacht.

Als ik een zoon heb, dan is dat een jongen. En ik wil niet dat een leerkracht tegen mijn zoon zegt dat je kan zijn wie je bent en wat je wil.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Een baby ga je niet in één keer vlees geven. Je gaat ze eerst melk geven, dan ga je ze pap geven, voordat je echt vast voedsel kunt geven. Zo ook geef je niet in een keer alle lessen over seksuele opvoeding.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

 12%

 13%

 75%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik heb mijn kinderen helemaal niet onder controle.

De stelling is niet voor iedereen voldoende duidelijk.

- Er zijn vragen over wat er bedoeld wordt met controle. Het wordt op verschillende manieren geïnterpreteerd, zoals respect, gedrag, of schoolprestaties.

Controle van kinderen is volgens culturele normen bij de Congolese herkomstgroep wel gewenst

- De Congolese cultuur hecht veel belang aan **respect** naar ouderen toe.
 - Men gaf het voorbeeld van aanspreekwoorden zoals 'Ya' of 'Yayá' + naam, de respectvolle manier om je grote zus of broer aan te spreken.
- Er heerst ook een **gemeenschapsgevoel** en **verantwoordelijkheid**: het goed opvoeden van de kinderen wordt gezien als cruciaal voor het welzijn van de hele gemeenschap.
- Sommige ouders van Congolese herkomst hebben het gevoel hun gepercipieerde controle over hun kinderen te verliezen, omdat de kinderen in contact staan met een andere denkwijze in de Belgische samenleving, waar ze leren dat je je **mening mag geven** en je ouders kan **tegenspreken**.

Dat merk ik ook wel, dat sommige ouders zeggen dat kinderen hier in Europa niet meer naar hun ouders luisteren, omdat ze vaak naar tv kijken en zien dat kinderen echt in discussie gaan met hun ouders. In Congo of andere Afrikaanse landen moet je doen wat je ouders zeggen.

– Vrouw, 26-39, 2de generatie

Als je je kind niet onder controle hebt, doen de kinderen wat ze willen. En dat is echt niet goed voor de gemeenschap, omdat de kinderen dan slecht zijn opgevoed.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

 5%

 5%

 90%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

RESULTATEN – TURKSE HERKOMSTGROEP

03

Overzicht van gesproken profielen n=6

Vrouw, -25 jaar

- 2de generatie
- Hoger secundair
- Werkloos/werkzoekend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, -25 jaar

- 2de generatie
- Bachelor
- Student
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 40-54 jaar

- 2de generatie
- Hoger secundair
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Man, 55+ jaar

- 1ste generatie
- Master
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 26-39 jaar

- 1ste generatie
- Bachelor
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Man, 26-39 jaar

- 2de generatie
- Bachelor
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Overzicht van besproken thema's – Turkse herkomstgroep

Werken

- De **jongere generatie** kiest vaker voor een tweeverdienersgezin waar zowel man als vrouw werkt, vooral uit **financiële noodzaak**.
- Om vrouwen te motiveren tot werken is er nood aan een **toegankelijke kinderopvang**, en een **inclusievere werkvloer**.
- **Hogere levenskosten** gecombineerd met een **laag inkomen** en **geldtransfers naar familie** zorgen ervoor dat mensen moeilijk rondkomen, ondanks dat ze met twee gaan werken.

Onderwijs

- Enerzijds wordt het Belgische onderwijssysteem algemeen gewaardeerd als **kwaliteitsvol** en **heel toegankelijk** ...
- ... Anderzijds ervaren personen van Turkse herkomst tijdens hun schoolcarrière vaak **discriminatie** omwille van hun herkomst, maar ook door **taalachterstand**.
- Een combinatie van ervaringen van **discriminatie**, **taalachterstand**, en **gebrek aan ouderlijke betrokkenheid** zorgt ervoor dat het secundair diploma soms niet behaald wordt.

Sociaal leven

- De behoefte aan **solidariteit** en een **gemeenschapsgevoel** maakt dat mensen bewust wonen in dezelfde buurten. Maar er is ook sprake van een '**schijnkeuze**': een vicieuze cirkel zorgt dat ze steeds in dezelfde buurten terechtkomen.
- De solidariteit in die buurten is hoog, maar er zijn ook buurten met veel **problemen** (o.a. onveiligheid), en er wonen kan nefast zijn voor de integratie en de individuele vrijheid/ontwikkeling.
- De Turkse gemeenschap bestaat uit **diverse groepen** die zich **verbonden** voelen met elkaar, maar waar ook **spanningen** spelen die vooral **politiek** getint zijn.
- De meesten zien een **sterke band** met Turkije, hoewel de intensiteit sterker is bij de **1ste generatie**.

Houding tegenover diversiteit

- De houding tegenover h lesbiseksualiteit is overwegend **negatief**: het is nog een heel sterk **taboeonderwerp** dat niet bespreekbaar is binnen de Turkse gemeenschap.
- Een deel van de **jongere** generaties zou verandering teweeg kunnen brengen, maar er heerst nog veel **(geïnternaliseerde) homofobie**.
- Tegenover nieuwkomers is er een sterke bezorgdheid dat ze **strikt religieuze praktijken** met zich meebrengen en het **sociaal zekerheidssysteem belasten**.

WERKEN

3.1

Onderzoeksvragen

Komt het bij jongere generatie nog veel voor dat de vrouw thuisblijft en de man gaat werken? Ziet men dit als bewuste keuze of ook een link met beperkte kansen op de arbeidsmarkt?

♀ **29%** (2017) → **22%** (2022)

is huisvrouw

28% (2017) → **22%** (2022)

vindt dat vrouwen best thuisblijven als er kinderen zijn in het gezin

39% (2017) → **31%** (2022)

vindt dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De jongere generatie kiest vaker voor een tweeverdienersgezin waar zowel man als vrouw werkt, vooral uit financiële noodzaak

De eerste generatie houdt zich vast aan het traditionele rollenpatroon.

- De man werkt en de vrouw blijft thuis.
- Dat sterke genderrollenpatroon is wel sterker bij personen afkomstig van het platteland dan bij personen uit verstedelijkte regio's.

Bij de tweede generatie is dit afhankelijk van een aantal factoren:

- **Opvoeding** en de mate waarin de levensstijl (ook religie) van de eerste generatie strikt wordt meegegeven, speelt de grootste rol.
- *Noot: bij mensen met een lager opleidingsniveau en een mindere socio-economische situatie zien we dat vrouwen over het algemeen minder werken.*
- De 2^e generatie wordt deels ook beïnvloed door **het 'Belgische'/westerse genderrolpatroon**: Het wordt meer aanvaardbaar dat vrouwen gaan werken en financiële onafhankelijkheid nastreven.
- Maar het is toch vooral uit **financiële noodzaak** dat er geopteerd wordt voor een tweeverdienersmodel, eerder dan een veranderend genderrollenpatroon.

De perceptie bij respondenten is dat, hoewel de 2de generatie jongeren nog wel vasthoudt aan Turkse tradities en religieuze praktijken, ze hier wel wat **losser mee omgaan**. Ze maken een vorm van hybride culturele transitie door die naast de Turkse normen en waarden ook de Belgische omvat – wat kan bijdragen aan deze denkwijzen.

De tweede generatie is meer met de Belgische mentaliteit opgegroeid. Bij de eerste generatie is dat veel minder en nemen ze vaak de mentaliteit mee uit Turkije.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Ik denk dat man en vrouw gaan werken wel de norm wordt. Maar ik denk dat er ook nog veel mannen die mentaliteit hebben van 'ik moet voor de familie zorgen, dus ik moet het geld binnenbrengen'.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Een kind ziet zijn ouders als voorbeeld. Als een moeder thuisblijft, kookt of luiert op de zetel, zonder te werken en met financiële problemen, beïnvloedt dit ook het kind. Het kind groeit op met het idee dat dit normaal is. De moeder is de hele dag thuis, kookt, doet van alles, maar werkt niet. De vader komt dan al dan niet dronken uit het café. Het kind raakt eraan gewend en vindt het normaal.

– Vrouw, 40-54, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat zou meer vrouwen kunnen overtuigen om wel deel te nemen aan de arbeidsmarkt?

 29% (2017) **22%** (2022)
is huisvrouw

28% (2017) **22%** (2022)
vindt dat vrouwen best thuisblijven als er kinderen zijn in het gezin

39% (2017) **31%** (2022)
vindt dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Om vrouwen te motiveren tot werken is er nood aan een toegankelijke kinderopvang, en een inclusievere werkvloer

Kinderopvang moet toegankelijker gemaakt worden, zowel qua prijs als qua openingsuren.

- Sommigen werken in een **ploegenstelsel**, waardoor de reguliere openingstijden van crèches moeilijk passen bij de werkuren.

Er is meer soepelheid nodig rond de hoofddoek op de werkvloer, zowel bij de werkgevers als bij de werknemers.

- Hoewel geen van onze vrouwelijke respondenten een hoofddoek droeg, kennen ze in hun omgeving (veel) vrouwen die **moeilijk een job vinden** omwille van een hoofddoek.
- Men vraagt **meer soepelheid van de werkgever**: de perceptie is dat nu veel talent niet ontdekt en ontwikkeld wordt doordat men geen/minder vrouwen met een hoofddoek aanneemt, zeker bij knelpuntberoepen.
- Ook de **werknemers** van Turkse herkomst moeten er soepeler mee omgaan: sommigen vinden dat **regels op het werk** omtrent de hoofddoek gerespecteerd moeten worden, ook als men dit niet ideaal vindt.

Discriminatie moet strenger aangepakt worden.

- Er gebeurt soms discriminatie op basis van verschillende factoren zoals **taal, het dragen van een hoofddoek en achternaam**.
- Door vrouwen te helpen hun Nederlandse taalvaardigheden te verbeteren, kunnen zij met een zelfverzekerder gevoel de **arbeidsmarkt** toetreden. Hoewel aan huidskleur en (soms) hoofddoek weinig te doen valt, lijkt discriminatie namelijk wel te dalen naarmate de taal beter wordt gesproken.

Voor de mensen die in de fabriek moeten werken of in de zorg, en die soms heel vroeg moeten beginnen, of laat moeten eindigen, zijn er geen goede opties voor kinderopvang.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Als je werk een hoofddoek niet accepteert, dan moet je maar een plek zoeken waar dat wel kan.

– **Vrouw, 40-54, 2de generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat zijn de oorzaken dat, ondanks dat er meer tweeverdienersgezinnen zijn in 2022 dan in 2017, er wel meer personen zijn die moeilijk rondkomen?

22% (2017) **29%** (2022)
tweeverdienersgezinnen

21% (2017) **28%** (2022)
personen die aangeven moeilijk rond te komen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Hogere levenskosten gecombineerd met een laag inkomen en geldtransfers naar familie zorgen ervoor dat mensen moeilijk rondkomen

Voor al hogere levenskosten gecombineerd met een lager inkomen zorgen voor financiële moeilijkheden.

- Mensen van Turkse herkomst werken vaker in laagbetaalde jobs, vaker in ploegenstelsels.
- Maar ook **discriminatie** op de werkvloer speelt een rol (zowel bij het solliciteren als bij functioneringsgesprekken): hierdoor maken ze minder kans op beter betaalde functies of promoties.
- Bij sommigen speelt ook een **hoog uitgavenpatroon** een rol, bv. ze gaan leningen aan om toch dure uitgaven te doen.

Maar ook geldtransfers naar familie en naasten in Turkije spelen een rol, vooral bij de 1ste generatie.

- De (financiële) zorg voor familie in Turkije is nog steeds belangrijk voor mensen van Turkse herkomst in België. Hierdoor voelt men een **verplichting** om geld terug te sturen naar het land van herkomst.
- Dit komt minder voor bij de jongeren van de tweede generatie, bij wie de **relatie** en **verbondenheid** met het land van herkomst minder sterk is.

Het is een probleem aan de rekening als niet allebei werken. Dan wordt er meer uitgegeven dan dat er binnenkomt.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Tijdens een sollicitatiegesprek vroeg een jurylid naar de oorsprong van mijn naam. Ik zei dat ik Belgisch ben, geboren en getogen in België, maar van Turkse afkomst. Dit leidde tot een aanzienlijke verandering in de houding van het jurylid, en ze hebben me dan naar huis gestuurd.

– **Vrouw, 40-54, 2de generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

ONDERWIJS

3.2

Onderzoeksvragen

Hoe wordt onderwijs ervaren? Hoe wordt onderwijs ervaren bij de kinderen? (1/2)

59% (2017) **42%** (2022)
is kortgeschoold

30% van respondenten van Turkse herkomst geboren in België is kortgeschoold (tegenover 23% bij de Belgische herkomstgroep)

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Enerzijds wordt het Belgische onderwijssysteem algemeen gewaardeerd als kwaliteitsvol en heel toegankelijk ...

Als systeem en organisatie wordt het onderwijs in België ervaren als zeer positief:

- Over het algemeen wordt de **kwaliteit** van het onderwijs als **goed** ervaren.
- Het onderwijs in België is **niet zo duur**: veel zaken zijn gratis en zeer **toegankelijk** in vergelijking met andere landen.

Noot: De respondenten in onze steekproef benadrukten hun eigen toewijding aan hun studies en hun sterke prestaties op school vroeger, wat het voor hen wellicht makkelijker maakte om hun diploma te behalen.

Het positieve aan het onderwijs in België is dat het vrij kosteloos is. Ik vind dat België wel een van de voorlopers is in het onderwijs. Maar ik zie wel, naarmate de digitalisering vordert, dat het een stuk achteruit is gegaan. Waarschijnlijk hebben corona of andere aspecten daarin meegespeeld.

– Man, 26-39, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Hoe wordt onderwijs ervaren? Hoe wordt onderwijs ervaren bij de kinderen? (2/2)

59% (2017) **42%** (2022)
is kortgeschoold

30% van respondenten van Turkse herkomst geboren in België is kortgeschoold (tegenover 23% bij de Belgische herkomstgroep)

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

... Anderzijds ervaren personen van Turkse herkomst tijdens hun schoolcarrière soms discriminatie omwille van hun herkomst, maar ook door taalachterstand

Leerlingen van Turkse herkomst ervaren soms discriminatie op school.

- **Discriminatie** door de **leerkracht** – het **niet erkennen van prestaties** in de klas door de leerkracht bij kinderen van Turkse/buitenlandse herkomst.
- **Discriminatie** door **kinderen** – voornamelijk Turkse achternamen (naast wellicht ook uitzicht en accent) geven aanleiding tot pesterijen of spot, vooral onder jonge kinderen.

Taalachterstand wordt vernoemd als één van de grootste uitdagingen voor leerlingen van Turkse herkomst.

- **Nederlands is soms minder de voertaal** onder leerlingen van Turkse herkomst, zeker in ‘concentratie’ klassen waar vooral leerlingen zijn van Turkse herkomst.
- Hun **gebrekkige kennis van het Nederlands** zorgt voor een algemene **studieachterstand**, wat soms ook leidt tot **schoolmoeheid** en zelfs **vroegtijdig schoolverlaten** (zie ook verder).
- Bovendien is er de perceptie dat er **onvoldoende wordt ingezet** op die taalachterstand weg te werken. Integendeel, de ervaring is dat leerkrachten eerder inzetten op **bestrafing** dan op ondersteuning.
 - Bv. medeleerlingen mogen geen Turks gebruiken om een andere leerling te helpen, geld in een pot moeten steken zodra ze een woord Turks gebruiken, kinderen die onvoldoende Nederlands spreken niet betrekken, etc.

Het enige dat eigenlijk een beetje irritant was, was dat mijn achternaam ook heel anders is. Het is echt zo'n Turkse achternaam. Kinderen zeiden vaak dingen over mijn achternaam en ze lachten erom.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Een Engelse leraar hoorde ons soms praten in het Turks en maakte vaak opmerkingen over Turken en hun luxe levensstijl. Op een gegeven moment vroeg ik haar of ze racistisch was, omdat ik me uitgesloten voelde. Ze ontkende het, maar het gevoel van uitsluiting bleef. Ze zei vaak dat als Turken niet tevreden waren met ons land, ze terug moesten naar hun eigen land. Dit vond ik wel moeilijk.

– Vrouw, 40-54, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Nog een relatief groot deel heeft geen diploma secundair onderwijs. Speelt foutief studieadvies een rol? Wat zou er moeten veranderen (of is al veranderd) zodat meer jongeren wel een diploma kunnen behalen?

59% (2017) 42% (2022)
is kortgeschoold

30% van respondenten van Turkse herkomst geboren in België is kortgeschoold (tegenover 23% bij de Belgische herkomstgroep)

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Een combinatie van discriminatie, taalachterstand, en gebrek aan ouderlijke betrokkenheid en motivatie, draagt bij aan het niet behalen van een secundair diploma

De factoren die nu negatief worden ervaren in onderwijs (zie vorige slide) zijn hier verklarende factoren voor:

- **Discriminatie** speelt een rol: het niet erkennen van prestaties demotiveert.
- **Taalachterstand**, zeker wanneer het gaat om 'concentratie' klassen met vooral leerlingen van Turkse herkomst.

Sommige ouders zijn weinig betrokken en motiveren hun kinderen onvoldoende in hun studies.

- Ouders met een lager opleidingsniveau zijn soms minder overtuigd van de meerwaarde van een diploma, en **sporen hun kinderen onvoldoende aan** om hun best te doen op school.
- Scholen zouden ouders **meer moeten informeren** over de meerwaarde van een diploma in België.

Foutief studieadvies kwam in geen enkel gesprek **spontaan** aan bod, en is ook geen primaire zorg.

- Het bestaan van **verschillende onderwijsfinaliteiten** wordt eerder gezien als iets positiefs.
 - Door een **meer arbeidsmarktgerichte scholing** waar ze zich goed voelen, kunnen leerlingen een diploma behalen, en krijgen ze minder snel een **minderwaardigheidsgevoel**.
 - De school moet de **ouders verder informeren** over de meerwaarde van deze meer praktijkgerichte studierichtingen, en de vooroordelen die errond leven wegnemen.

Als je Nederlands goed beheerst, ga je andere zaken gemakkelijker opnemen, omdat je een sterke basis hebt. Ongeacht je IQ, als je Nederlands niet begrijpt, dan kun je bijvoorbeeld moeilijk wiskunde leren van je leerkracht. Maar dat begint dan ook van kleins af aan.

– Man, 26-39, 2de generatie

Tweede generatie kinderen krijgen vaak geen huiswerkhulp van hun ouders, omdat de ouders de taal niet goed spreken, waardoor de motivatie bij de studenten lager kan liggen.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Veel jongens uit onze gemeenschap verlaten school vroegtijdig omdat ze liever werken dan studeren. Dit komt mogelijk ook voort vanuit een wens om hun vaders trots te maken of in het familiebedrijf te werken, waarvoor ze eerder een praktische dan een theoretische opleiding nodig hebben.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

SOCIAAL LEVEN

3.3

Onderzoeksvragen

Ziet men dit terug in de omgeving?
Welke voor- en nadelen heeft dit?
(1/3)

36% woont in een buurt met relatief
veel andere personen van Turkse
herkomst

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De behoefte aan solidariteit en een gemeenschapsgevoel maakt dat mensen van Turkse herkomst bewust wonen in dezelfde buurten ...

Doorgaans wordt het gezien als een bewuste keuze om te wonen in buurten met relatief veel andere personen van Turkse herkomst.

- Er heerst veel **solidariteit** binnen deze buurten. Dit trekt vooral mensen aan die nood hebben aan een gemeenschapsgevoel.
- Dit is soms ook **historisch** gegroeid (bv. wonen in vroegere mijnstreken): sommige families hebben altijd al in dezelfde buurt gewoond, en soms is het een gewoonte/verwachting om daar te blijven.
- Het is soms **vanzelfsprekend**, vooral voor nieuwkomers, om initieel in deze buurten te wonen dicht bij vrienden, familie of personen met dezelfde herkomst, die dezelfde taal spreken en die dezelfde culturele tradities, waarden en normen delen en kennen.

Zelfs als ze wegtrekken, blijft contact met deze buurten belangrijk.

- De buurt wordt nog regelmatig bezocht, om op die manier zich toch nog verbonden te voelen met de Turkse gemeenschap en tradities te voelen (bv. winkelen, eten, bij culturele/religieuze feesten).

Toch geven sommigen aan dat wonen in eenzelfde buurt eerder een 'schijnkeuze' is ... (zie volgende slide).

Als je niet in een Turkse buurt woont, ga je het wel bewust opzoeken, zoals even naar Beringen gaan voor een Turks ontbijt, of Turkse winkels bezoeken.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Mensen zijn heel vrijgevig en staan altijd bereid elkaar te helpen. Het zijn vaste relaties, we spannen samen.

– Vrouw, 40-54, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Ziet men dit terug in de omgeving?
Welke voor- en nadelen heeft dit?
(2/3)

36% woont in een buurt met relatief
veel andere personen van Turkse
herkomst

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

... Maar een vicieuze cirkel van aansluitende factoren zorgt ervoor dat mensen van een bepaalde herkomst steeds in dezelfde buurten terechtkomen

Persoonlijke voorkeur kan een rol spelen bij het kiezen van een woonbuurt, maar onze respondenten wijzen erop dat bepaalde factoren maken dat wonen in een 'Turkse' wijk niet altijd een 'bewuste' keuze is.

- Doordat **sociale huurwoningen** vooral gebouwd worden in **sociaal achtergestelde buurten** zorgt men voor een concentratie van personen met een bepaalde sociaal-economische status – vaak dus ook personen met een buitenlandse herkomst/nieuwkomers.
- Het wonen in concentratiebuurten **bemoeilijkt integratie** in de brede Belgische samenleving – het zorgt voor een **taalachterstand**, waardoor ze **laaggeschoold** zijn/blijven, en vooral terechtkomen in **laag betaalde jobs**.
- Het leidt tot een **financieel precaire situatie** wat maakt dat er weinig opwaartse (geografische) mobiliteit is, en ze geen andere keuze hebben dan te blijven (of opnieuw te kiezen) voor (sociale) woningen in deze buurten.

De 2de generatie jongeren van Turkse herkomst slagen er soms in om die vicieuze cirkel te doorbreken en te kiezen voor andere buurten.

- Dit vergt echter een bepaald niveau van opleiding, bewustwording, en financiële mogelijkheden.

Die sociale huurwoningen moeten qua locatie beter verdeeld worden, zodat mensen meer in contact komen met elkaar.

– Man, 26-39, 2de generatie

Noot: de respondenten kunnen hier geen sluitende verklaringen rond meegeven, noch uit eigen ervaring, noch uit ervaringen van hun omgeving, het zijn meer hypotheses.

Onderzoeksvragen

Ziet men dit terug in de omgeving?
Welke voor- en nadelen heeft dit?
(3/3)

36% woont in een buurt met relatief
veel andere personen van Turkse
herkomst

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De solidariteit in deze buurten is hoog, maar het zijn ook soms buurten met problemen, en er wonen kan nefast zijn voor integratie en de individuele vrijheid en ontwikkeling

Voordelen:

- Een gevoel van **verbondenheid** met de cultuur van het herkomstland, of cultuur die men heeft meegekregen van de ouders.
- De buurten vormen een **eerste vangnet**, vooral voor nieuwkomers, om zo geleidelijk aan kennis te maken met de Belgische samenleving.
- In die buurten is er ook veel **solidariteit** en **behulpzaamheid**, aangezien zorgen voor elkaar een belangrijk pilaar is in de Turkse cultuur.

Nadelen:

- Deze soms sociaaleconomisch achtergestelde buurten voelen niet altijd **veilig** aan (bv. verloedering, drugdealers). Ouders vrezen soms dat hun kinderen er op het **verkeerde pad** zouden komen.
- **Nederlands is soms geen voertaal** in deze buurten. Er zijn dus weinig gelegenheden om Nederlands te oefenen, wat ook integratie beperkt.
- Na proben, geven respondenten aan dat de **informele sociale controle** in deze buurten heel hoog is. Naast positieve effecten (collective efficacy*) wordt dit ook ervaren als **nefast** voor de **individuele vrijheid en ontwikkeling**: men voelt zich snel bekeken, sociaal afwijkend gedrag wordt niet of weinig getolereerd, er wordt veel geroddeld, etc.

*Het vermogen van leden van een gemeenschap om het gedrag van individuen en groepen in de gemeenschap te controleren.

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Kan er gesproken worden van één hechte gemeenschap? Of ervaart men spanningen? (1/2)

76% (2017) **68%** (2022)
vindt dat binnen de gemeenschap van het herkomstland mensen goed voor elkaar zorgen

22% (2017) **27%** (2022)
vindt dat de gemeenschap veel druk uitoefent om je aan de gewoontes en regels van het herkomstland te houden

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De Turkse gemeenschap is niet zo homogeen – maar bestaat eerder uit diverse groepen die zich enerzijds verbonden voelen met elkaar ...

Eenerzijds kan de Turkse gemeenschap omschreven worden als een hechte gemeenschap.

- Typisch aan de Turkse gemeenschap is de **collectivistische ingesteldheid** die zich uit in een grote onderlinge **solidariteit**, met veel aandacht voor familie en voor elkaars noden binnen de gemeenschap.
- **Vooral de culturele (eet)gewoontes, tradities en feestdagen** zorgen voor verbinding tussen personen van Turkse herkomst, ondanks onderlinge verschillen (zie verder).
- Bovendien is het **nationalistisch gevoel** heel sterk binnen de Turkse gemeenschap, en dat zorgt ook voor een onderlinge sterke verbondenheid.

Mensen zijn veel vrijgevinger. Er kunnen mensen aan je deur staan om te vragen naar een beetje suiker voor een cake die ze aan het maken zijn. Hier zou dat echt raar zijn als ik aan een buur om wat zout zou vragen. Maar dat is bij ons heel normaal, iedereen helpt elkaar. Ik denk dat je je ook minder alleen voelt.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Kan er gesproken worden van één hechte gemeenschap? Of ervaart men spanningen? (2/2)

76% (2017) **68%** (2022)
vindt dat binnen de gemeenschap van het herkomstland mensen goed voor elkaar zorgen

22% (2017) **27%** (2022)
vindt dat de gemeenschap veel druk uitoefent om je aan de gewoontes en regels van het herkomstland te houden

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

... Maar waar anderzijds ook spanningen spelen, die vooral politiek getint zijn

De spanning speelt voornamelijk tussen personen van Turkse en Koerdische herkomst.

- Vooral een moeilijke thematiek bij personen van de **1ste generatie** bij wie nog heel sterk de complexe geschiedenis tussen de twee groepen leeft.
- Bij de **2^e generatie** die hier is opgegroeid leeft dit minder.
- Echter, de spanningen lopen bij hen (2de generatie) wel op als het conflict in de media/in het nieuws komt (bv. bij aanslagen van het PKK).

Maar dit speelt ook op het gebied van politieke opvattingen.

- **Spanningen** tussen aanhangers van Erdoğan en Gülen komen vooral naar voren tijdens verkiezingen, omdat veel mensen van Turkse herkomst nog stemrecht hebben in Turkije.
- Politieke voorkeuren binnen de gemeenschap zijn vaak **openbaar**, wat leidt tot afkeur en conflicten tussen groepen met verschillende politieke meningen.
- Daarnaast wordt soms nog een 3de politieke overtuiging genoemd, de ideologie van **Atatürk**, die eveneens sterke voor- en tegenstanders heeft.

Sommige Turken zijn super-nationalistisch en die botsen ook echt wel met Turken die niet zo nationalistisch zijn.

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

Onder familie niet, maar onder burens en vrienden ga je die spanningen wel voelen. Sorry dat ik het zo moet verwoorden, maar dat wordt echt heel veel gebruikt: 'dat is een h**renzoon, dat is een Gülen'. Die worden wel uitgesloten.

– **Vrouw, 40-54, 2de generatie**

De politieke overtuigingen moeten ook overeenkomen als mensen trouwen bijvoorbeeld. Families kunnen echt zeggen van 'nee, wij willen niet dat het huwelijk doorgaat', enkel op dat feit gebaseerd. Dat zie ik heel veel, ook in mijn eigen omgeving.

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Herkent men de sterke link met het herkomstland Turkije? Wat zijn hier de voor- en nadelen van?

45% (2017) **52%** (2022)

heeft meer dan 1x per week contact met familie of vrienden in Turkije

84% gaat min. 1 keer om de 2 jaar naar Turkije

57% volgt min. 1x per week het journaal op een niet-Belgische zender

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De meeste respondenten herkennen een sterke band met Turkije, hoewel de intensiteit lijkt te variëren tussen generaties

Sterk verbonden zijn met Turkije heeft een aantal voordelen:

- Contact onderhouden met familie en vrienden in Turkije helpt om de **culturele identiteit**, de Turkse taal, en een gevoel van verbondenheid met het land van herkomst te behouden.
- De **hybriditeit** van de Turkse mentaliteit en Belgische waarden beleeft men als een verrijking.

Noot: deze voordelen worden vooral (maar niet alleen) sterk beleefd door de eerste generatie.

Anderzijds brengt deze verbondenheid ook nadelen met zich mee:

- **Frequent contact** met mensen in Turkije heeft invloed op de manier van denken en handelen van zij die in België wonen. Dit is zeker het geval m.b.t. politieke gebeurtenissen en ontwikkelingen door bv. politieke stempatronen te beïnvloeden, of in opstand te raken over bepaalde onderwerpen die gevoelig liggen in Turkije.
- Er heerst grote **financiële druk** om vrienden en familie in Turkije te moeten ondersteunen.
- De sterke link met het herkomstland leidt soms tot **identiteitsconflicten**: in België wordt men niet gezien als Belg, maar men is ook te 'westers' om als Turk in Turkije gezien te worden.

Noot: deze nadelen worden vooral (maar niet alleen) beleefd door de tweede generatie.

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

HOUDING TEGENOVER DIVERSITEIT

3.4

Onderzoeksvragen

Hoe staat men tegenover halebiseksualiteit? Hoe zou er in de omgeving gereageerd worden als iemands zoon/ dochter een partner had van hetzelfde geslacht? Aan welke identiteit wordt deze houding gelinkt? Wat met generatieverschil? (1/2)

7% (2017) **14%** (2022) zou het oké vinden als hun kind een partner heeft van hetzelfde geslacht

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De houding tegenover halebiseksualiteit is overwegend negatief

De algemene houding is negatief en is gelinkt aan religie en culturele waarden.

- Halebiseksualiteit is nog steeds een **taboeonderwerp** binnen de Turkse gemeenschap: het is geen bespreekbaar thema en personen met een andere genderidentiteit worden niet aanvaard en zelfs uitgesloten.
- De respondenten in onze steekproef geven aan dat ze het **niet eens** zijn met die keuzes vanwege religie en cultuur; ze keuren het niet goed, maar ze gaan die persoon ook **niet anders of onrespectvol** gaan behandelen. Dit geldt vooral voor mensen die niet in hun privéomgeving komen, zoals collega's en mensen van veraf. (Noot: we moeten er echter rekening mee houden dat dit gaat om sociaal wenselijke antwoorden.)

Als een persoon op iemand van hetzelfde geslacht zou vallen, zou dit zeer slecht opgevat worden door familie en naasten.

- De familie zou zich vooral **beschaamd** voelen tegenover de rest van de Turkse gemeenschap omdat die het gedrag sterk zou afkeuren en dat kan leiden tot sociale uitsluiting. De familie zelf zou er alles aan doen om de persoon te 'bekeren'.
- Contacten met familie en omgeving zouden op zijn minst **nooit meer hetzelfde zijn**, zouden **veel afstandelijker** worden, of zouden in het slechtste geval zelfs **totaal verbroken** worden.

Ik denk dat die persoon dan waarschijnlijk aan zelfmoord zal denken, want die gaat nooit geaccepteerd worden.

– Vrouw, 40-54, 2de generatie

Je kunt tegenwoordig van alles kiezen, maar wat er in de Koran staat is duidelijk. Die persoon kiest ervoor om zo te zijn, dus die is niet meer van ons, zo wordt dat gezien.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Hoe staat men tegenover
holebiseksualiteit? Hoe zou er in de
omgeving gereageerd worden als
iemand's zoon/dochter een partner
had van hetzelfde geslacht? Aan
welke identiteit wordt deze houding
gelinkt? Wat met generatieverschil?
(2/2)

7% (2017) **14%** (2022) zou
het oké vinden als hun kind een partner
heeft van hetzelfde geslacht

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in
Diversiteit survey](#), 2022

Een deel van de jongere generaties zou verandering teweeg kunnen brengen, maar er heerst nog veel (geïnternaliseerde) homofobie

Noot van de onderzoeker:

Tijdens de gesprekken kwam vaak terug dat deze afkeer niet wil zeggen dat homoseksualiteit onder mensen van TU herkomst niet bestaat. Men vermeldt dat **mannen die over hun geaardheid twijfelen** soms het meest negatieve gedragingen hiertegenover stellen, zoals verbaal geweld of een zeer expliciet gesloten denkwijze over andere seksuele oriëntaties.

Geïnternaliseerde homofobie ontstaat wanneer personen twijfelen over hun eigen seksuele geaardheid/identiteit.

- Dit kan in verschillende contexten voorkomen, maar komt het vaakst voor in contexten waar zulke thema's taboe zijn, niet bespreekbaar zijn, of waar zware consequenties aan verbonden zijn.
- Om zichzelf en hun imago te beschermen, projecteren deze personen hun negatieve gevoelens op anderen en overcompenseren daardoor hun gedrag.

Bron: Shinsuke Eguchi. (2006). [Social and Internalized Homophobia as a Source of Conflict: How Can We Improve the Quality of Communication?](#)

Verder lezen: Joseph A. Massad. (2002). Re-Orienting Desire: The Gay International and the Arab World.

We zien hier een verschil tussen mannen en vrouwen.

- Voornamelijk jongere **vrouwen** lijken **gemakkelijker om te gaan met LGBTI+** en dit te accepteren.
- Bij **mannen** in de moslimgemeenschap blijft het een erg **gevoelig onderwerp**.
 - Dit kan gelinkt worden aan bepaalde sociaal opgelegde ideeën rondom 'mannelijkheid': het sterke geslacht, minder emoties tonen, etc.

Toch zien allen dat in hun land van herkomst de omgang met holebiseksualiteit ook aan het veranderen is.

- Ook in Turkije komen geleidelijk aan bepaalde **Pride-initiatieven** op, voornamelijk in steden zoals Istanbul en Ankara, waar men toch een al wat progressievere mindset heeft.
- De respondenten in onze steekproef keurden dit echter af omwille van **religieuze overtuigingen**.

In Turkije zijn er wel gay parades en zo, maar de mensen daar weten veel minder over hun geloof. Er zijn veel satanisten daar.

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring, maar op die van de directe omgeving en hypothetische kennis.

Onderzoeksvragen

Respondenten van Turkse herkomst vinden het vaakst van alle bevraagde herkomstgroepen dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst wonen. Herkent men dit?

50% vindt dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst wonen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Er is een sterke bezorgdheid dat nieuwkomers extreem religieuze praktijken met zich meebrengen en het sociale zekerheidssysteem belasten

Er heerst voornamelijk bezorgdheid over de invloed van streng religieuze praktijken bij nieuwkomers.

- Men denkt hierbij vooral aan **religieuze figuren** die strenge moslimpraktijken propageren en die zelfs kunnen aanzetten tot moslimextremisme.
- Men vreest ook dat nieuwkomers uit bepaalde landen (bv. Afghanistan) personen, vooral vrouwen, gaan **intimideren** die zich niet strikt aan de religieuze voorschriften houden (bv. kledingvoorschriften) (*door één respondent vermeld*).
- Respondenten wijzen op de nood aan **strengere screenings** aan de grens om zich zo veiliger te voelen in België.

Men is ook bezorgd over de last van de nieuwkomers op het sociale zekerheidssysteem.

- Men stelt zich vragen hoe **nieuwkomers zullen bijdragen** aan de samenleving. Men is ongerust dat het sociale zekerheidssysteem te zwaar belast wordt, en zelfs misbruikt wordt.
- Hierbij maken sommigen wel een onderscheid tussen **politieke** vluchtelingen en **economische** migranten.

Er is een verschil tussen generaties.

- Vooral de **eerste generatie** mensen van Turkse herkomst heeft moeite met de komst van mensen van buitenlandse herkomst. Ze zijn het minder gewoon om in een land/context te wonen waar verschillende herkomstgroepen met elkaar samenleven.

Het zijn die imams die de overheid naar hier heeft gehaald. In Turkije mogen die imams hun eigen praktijken niet toepassen. En onze regering geeft hen een loon. En dan verspreiden ze die extremere denkwijzen hier.

– **Man, 55+, 1ste generatie**

Wij Turken worden sneller en beter geciviliseerd dan anderen.

– **Vrouw, -25, 2de generatie**

De interne publiciteit van migranten is dat België de eeuwige dop geld is, en zo maken we mensen eigenlijk lui. Dit is jammer, want hoewel we ooit hard hebben gevochten voor het recht op een uitkering, is er nu weinig onderscheid tussen degenen die echt geen werk kunnen vinden en degenen die tevreden zijn met hun situatie en profiteren van het systeem.

– **Man, 55+, 1ste generatie**

Noot: de respondenten kunnen hier geen sluitende verklaringen rond meegeven, noch uit eigen ervaring, noch uit ervaringen van hun omgeving, het zijn meer hypotheses.

STELLINGEN

3.5

Ik vind dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven.

Een deel van de respondenten gaat met deze stelling akkoord.

- Er wordt gewezen op de vrijheid van geloofsuiting in België om op je **eigen manier** je geloof uit te oefenen.
- Men voelt een **wederzijdse aanpassing**: moslims passen zich enerzijds aan de westerse samenleving aan, maar ook westerse bedrijven passen zich aan moslimgebruiken aan (bv. het aanbod van halal eten en de extra aandacht aan religieuze feesten zoals Ramadan of het Suikerfeest in supermarkten).

Een ander deel gaat niet akkoord, omwille van bepaalde spanningen tussen deze twee manieren van leven.

- Men maakt de vergelijking tussen de **vrijere, seculiere westerse** manier van leven die kan **botsen** met de meer **traditionele, strengere religieuze** levenswijze van moslims.

De mate waarin men akkoord gaat hangt af van een aantal factoren:

- Hoe men algemeen staat tegenover diversiteit en mensen van een **andere herkomst**.
- Hoe de **omgeving** over moslims denkt, de manier waarop mensen in de omgeving zijn **opgevoed** en welke ideeën er over de islam heersen.

Ik vind eigenlijk van wel. Ik vind dat moslims binnen de westerse manier wel op hun eigen manier hun geloof kunnen uitoefenen. Ik denk niet dat er echt iets moet veranderen zodat wij ons beter kunnen focussen op ons geloof.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Ik weerhoud me soms ervan om over mijn geloof te praten, want sommige mensen kunnen zich eraan storen.

– Man, 55+, 1ste generatie

 35%

 30%

 35%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.

Sommige respondenten stellen de formulering van de stelling in vraag.

- Het woord '**moeten**' komt initieel over als een **verplichting**, alsof men verplicht zou worden hun eigen cultuur te behouden.
- Hoewel er nu "moeten kunnen" staat, wordt dit soms niet voldoende begrepen. De stelling zou duidelijker als **optie** kunnen geformuleerd worden door "mogen op school of op het werk ...".

De houding t.o.v. deze stelling is eerder negatief.

- Hoewel er wordt benadrukt dat het behouden van culturele waarden en normen zeer belangrijk is, wordt ook onderstreept dat als het gaat om werken of school, het belangrijk is dat men zich aanpast aan het leven hier.
- Men zou niet mogen **eisen** om de eigen manier van leven en cultuur te mogen behouden.
- Wanneer men over **cultuur** spreekt, worden vaak **religieuze uitingen en praktijken** bedoeld, zoals het dragen van een hoofddoek.
 - Vrouwen die een hoofddoek dragen, zouden **flexibel** moeten kunnen omgaan met het dragen ervan en accepteren dat religieuze uitingen niet op alle werkplekken worden geaccepteerd.
 - Er wordt ook verwacht dat men zich kan **beperken in religieuze praktijken**, zoals bidden, als deze in de werk- of schoolomgeving niet mogelijk zijn.

Kanttekening: geen van de vrouwen die we hebben gesproken in onze steekproef droeg een hoofddoek en ze beschouwden zichzelf ook niet als streng praktiserend.

Als ik zeg dat ze dat niet mogen behouden, dan ben ik een fundamentalist. Het mag enkel als het ook een verrijking biedt aan de maatschappij.

– Man, 55+, 1ste generatie

 41%

 29%

 30%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof.

De term 'geloof' werd niet door iedereen op dezelfde manier begrepen.

- Geloof is **niet noodzakelijk religieus**, maar kan ook geïnterpreteerd worden als een (politieke) **overtuiging**.

De houding tegenover deze stelling is vooral negatief.

- Wetten overtreden is **strafbaar**. Geen enkel geloof mag zich boven de landelijke wetten stellen. Vanuit het geloof is het zelfs een plicht om zich aan de regels te houden van het land waarin men woont.
- Men ziet wel dat sommigen het **moeilijk hebben met bepaalde voorschriften** (bv. op school of werkplaats) die het moeilijk maken om hun geloof te uiten (bv. hoofddoekenbeleid). Toch vindt men nog steeds dat wetten in het algemeen niet overtreden mogen worden.

Men vindt het echter moeilijk om spontaan geloofsregels te bedenken die de Belgische wet zouden overtreden.

- Na zorgvuldig proberen op onverdoofd slachten, wordt het wel herkend. Respondenten geven aan dat dit ook binnen de Turkse gemeenschap speelt, alhoewel minder dan in andere islamitische herkomstgroepen.
- Om dit te verhelpen, werd door 1 respondent een **oplossing** voorgesteld: jaarlijks geld doneren aan een buitenlandse organisatie die ritueel vlees slacht en aan de armen verstrekt. Dit past bij de islamitische plicht om aan **liefdadigheid** te geven (zakat).

Het is even belangrijk dat ik de regels van mijn geloof niet overtreed, als dat ik de Belgische wetten niet overtreed.

– Vrouw, -25, 2de generatie

Een bepaald politiek geloof mag de wet niet overtreden. In Antwerpen in 2006 heeft een fanaat van het Vlaams Blok op een plein verschillende mensen van buitenlandse herkomst neergeschoten. Dat mag niet kunnen.

– Man, 55+, 1ste generatie

Wat heeft eender welk geloof met wetten in de samenleving te maken? Helemaal niets.

– Man, 55+, 1ste generatie

✓ 17%

– 17%

✗ 66%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik begrijp mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF, ...).

De stelling wordt begrepen als 'ik ga akkoord met' en men verwerpt dit volledig.

- Er is een **algemene afkeur van geweld**, men noemt woorden zoals 'misbruik' en 'nooit te aanvaarden'.
- De stelling wordt voornamelijk **religieus** geïnterpreteerd, met focus op extremistische groepen zoals IS.
 - Bijna geen enkele respondent kende de afkortingen 'ETA' en ALF.
- Dit soort extremistische gebeurtenissen geven een slecht beeld van de islam; de respondenten benadrukken sterk dat **IS niét de islam representeert**.

 6%

 7%

 87%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat als mensen hierop positief antwoorden, ze dringend actie moeten ondernemen voor psychiatrie. Geweld is nooit de manier.

– Man, 26-39, 2de generatie

Dat is eigenlijk misbruik maken van het geloof. Maar je hebt ook extreme politieke partijen, dat is allemaal echt niet nodig.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Het stoort me dat in IS, Islamitische Staat, het woordje islam staat. In mijn godsdienst mogen wij zelfs geen mier doden, laat staan een vrouw, een kind, een man of een gezin uitmoorden.

– Vrouw, 40-54, 2de generatie

Mijn kinderen leren op school in de les dingen waarmee ik niet akkoord ga.

De respondenten in onze steekproef zijn het hier voornamelijk mee eens.

- Ze horen vanuit hun omgeving, of zien bij hun kinderen, wel bepaalde thema's die op het vlak van cultuur en religie niet aanvaard worden.

Enkele voorbeelden van zaken waarmee ze het moeilijk hebben:

- **Seksuele opvoeding**, zeker op jonge leeftijd.
- Leren over **andere seksuele oriëntaties** en **LGBTI+**.
- Te verregaande lessen godsdienst over het **katholieke geloof, of net het leren over de diversiteit aan religies.**
 - Als oplossing wordt er soms geopteerd voor privé-bijlessen over het islamitisch geloof.

De overheid moet letten op de lessen die ze geven. Kinderen moeten leren over veiligheid en wie ze wel of niet kunnen vertrouwen. Sommige onderwerpen, zoals seksuele voorlichting, geven ze beter veel later. Mijn dochter moet niks weten over seks, zeker niet als ze elf jaar is. Dat leg ik haar zelf wel uit op een bepaald moment.

– Vrouw, 40-54, 2de generatie

 12%

 10%

 77%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik heb mijn kinderen helemaal niet onder controle.

De stelling wordt op verschillende manieren geïnterpreteerd.

- Controle wordt vaak geassocieerd met **opvoeding** en **ouderlijke betrokkenheid**, maar ook met in welke types milieus de kinderen al dan niet belanden.
- Controle wordt ook gezien als **respect voor huisregels** en **gezag**.

Sommige ouders van Turkse herkomst vinden dat controle hebben over je kinderen belangrijk is.

- **Instabiliteit in opvoeding** kan leiden tot een groter risico dat kinderen in slechte milieus terechtkomen, zoals drugs of gokken.

Sommige respondenten zijn het eens met deze stelling.

- De **eerste generatie** ziet soms dat hun kinderen meer volgens '**westerse' waarden** leven, in plaats van de normen en waarden die ze zelf hebben meegekregen, wat het gevoel geeft dat de kinderen 'minder onder controle' zijn.

Alles begint bij de opvoeding. Als je de kinderen niet kunt kneden bij de opvoeding, dan ga je als die veertien, zestien zijn daar ook geen controle meer over hebben.

– Man, 26-39, 2de generatie

Mensen, vooral buitenlanders, hebben hun kinderen niet onder controle. Ik weet niet hoe dat zou komen, want wij zijn ook gekend om een striktere opvoeding te hebben.

– Vrouw, -25, 2de generatie

 7%

 5%

 88%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

RESULTATEN – ROEMEENSE HERKOMSTGROEP

04

Overzicht van gesproken profielen n=6

Vrouw, 26-39 jaar

- 1ste generatie
- Master
- Werkend
- *Online interview*
- *Gerekruteerd via survey*

Man, 26-39 jaar

- 1ste generatie
- Master
- Werkend
- *F2F interview*
- *Gerekruteerd via sneeuwbalmethode*

Vrouw, -25 jaar

- 1ste generatie
- Bachelor
- Werkend
- *Online interview*
- *Gerekruteerd via survey*

Vrouw, 26-39 jaar

- 1ste generatie
- Bachelor
- Werkend
- *F2F interview*
- *Gerekruteerd via survey*

Vrouw, 40-54 jaar

- 1ste generatie
- Master
- Werkend
- *F2F interview*
- *Gerekruteerd via sneeuwbalmethode*

Man, 40-54 jaar

- 1ste generatie
- Master
- Werkend
- *F2F interview*
- *Gerekruteerd via sneeuwbalmethode*

Overzicht van besproken thema's – Roemeense herkomstgroep

Werken

- Werk is **heel belangrijk** in de Roemeense cultuur.
- Men vindt vaak een job **via Roemeense familie, vrienden en kennissen**; zowel reeds in Roemenië als in België.
- **Diploma's worden niet zomaar erkend** in België, velen nemen voldoening met een job op lager niveau.
- **Zelfstandig** worden biedt een aantal **voordelen**, maar soms komt ook **schijnzelfstandigheid** voor.
- Ook **vrouwen werken hard**, de cijfers dat vrouwen best bij de kinderen blijven zijn verrassend.

Taal

- Roemenen zijn over het algemeen **vrij taalvaardig**, ze spreken vaak ook goed Engels.
- **Vrouwen spreken meestal beter Nederlands** dan mannen. Ze zijn opener, socialer, en hebben door de zorg voor het gezin en de kinderen ook meer redenen om het te leren.
- **Mannen voelen soms minder noodzaak** om Nederlands te studeren, zeker wanneer ze het op het werk niet nodig hebben. Soms pikken ze het eerder informeel op.

Inburgering

- Het inburgeringstraject is **gekend** en een aantal hebben het ook **gevolgd**, deels door de perceptie dat het nodig is voor het verkrijgen van de Belgische nationaliteit.
- Het traject ziet er **interessant** uit, zeker de lessen Nederlands en maatschappelijke oriëntatie.
- Men stelt zich vooral **vragen bij de kostprijs en het participatietraject**, waardoor er gemengde reacties zijn op de eventuele verplichting ervan.

Sociaal leven

- Hoewel velen blij zijn om in België te mogen leven, spelen er toch een aantal **moeilijkheden** die kunnen maken dat men zich hier **niet thuis voelt**.
- Velen zouden willen meer **personen van Belgische herkomst kennen**, maar **barrières** zoals minder openheid, discriminatie en taal maken het moeilijk.
- De **initiatieven** van ikdoemee.be worden **geapprecieerd**, maar men stelt zich **vragen bij de effectiviteit** ervan.

Vrije tijd

- Vrije tijd wordt **eerder informeel ingevuld** met gezin of vrienden.
- Deelname aan verenigingen of sporten zit **niet echt ingebakken in de Roemeense cultuur**.
- De grootste **focus ligt op werken**, waardoor men **weinig tijd en energie** over heeft voor formeel georganiseerde vrije tijdsactiviteiten.

WERKEN

4.1

Werk is erg belangrijk in de Roemeense cultuur

Werken is heel belangrijk. Werken is sowieso belangrijk en ik denk voor mensen van mijn leeftijd en jonger dat opleidingen heel belangrijk zijn. We worden echt grootgebracht van kleinsaf met het idee dat het belangrijk is om te gaan studeren en dan een goede job te vinden. Dus ik ben altijd opgegroeid met dat idee dat het echt gaat om de juiste job te vinden en dan te werken, werken, werken.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Dat is er bij mij wel altijd in gedrild, het belang van hard te werken. Ook al weet je niet wat er gaat komen en hoe het gaat lopen, doe gewoon je best en blijf altijd hard werken. Dat is er echt van kleinsaf in gedrild. Als kind moest ik nog niet werken, maar ik moest wel hard studeren zodat ik later goed kon werken. Ik moest het altijd wel heel goed doen.

– **Vrouw, -25, 1ste generatie**

Roemenen komen hier om te werken. Wij komen hier echt om te werken en dan doen we dat ook. We willen een auto hebben, oké dan werken we voor een auto. Met de tijd willen we een eigen plek hebben, dus dan werken we om een huis te kopen. Ik moet zeggen dat ik eigenlijk geen Roemenen ken die thuis blijven en niet werken.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Ik denk dat werken voor de meeste mensen echt een must is. Een lui persoon is een slecht persoon. Je kunt niet niets doen. Je kunt niet thuis zijn op het midden van de dag. Dat is niet goed. Je bent aan het werk, wat je ook doet. Zelfs op sommige feestdagen, je moet werken. Ik denk dat de meeste mensen dat wel zo doen. Ik zou zeggen dat mensen echt moeten werken.

– **Man, 26-39, 1ste generatie**

Onderzoeksvragen

Meer informatie over Roemeens netwerk om job te vinden, reeds in Roemenië, of in België? Geldt dit zowel voor mannen als vrouwen?

 31% van de vrouwen heeft werk gevonden via Roemeens netwerk

 38% van de mannen heeft werk gevonden via Roemeens netwerk

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Velen vinden werk via hun Roemeens netwerk in België; de 1^e partner vindt een job reeds in Roemenië, de 2^e partner in België

Vaak komt eerst 1 partner van Roemeense herkomst naar België, met als hoofddoel te werken.

- Soms krijgen ze **in Roemenië** zelf, **via Roemeense familie, vrienden of kennissen**, een contract voor een tijdelijke job in België aangeboden.
- Dit contract voorziet ook in een **woning** dichtbij het werk.
- Men heeft soms als **doel** om hier voor een **korte periode** te werken, gedurende de looptijd van het tijdelijke contract, om veel geld te verdienen, en nadien terug te keren naar Roemenië (bij de familie).
- Sommigen keren effectief terug naar Roemenië, anderen beslissen na een poosje om **hier te blijven en ook de familie** naar hier te halen.
- Vaak gaat dit om de **man** in het gezin, de typische job die ze in België uitoefenen is in de **bouwsector**.

Wanneer de 2^e partner naar hier komt, past die zich aan het werk en de woonplaats van de eerste partner aan.

- Wanneer de rest van het gezin (vrouw en kinderen) dan ook naar België komt, richten ze hun **leven in naar het werk van de man**.
- De 2e partner gaat dan pas **in België op zoek** naar een job.
- Toch gebeurt dit soms ook **via een netwerk** van personen van Roemeense herkomst in België: familie die hier al woont, vrienden die men leert kennen, of Facebookgroepen zoals RomBel.

Eén van de ouders gaat naar België om te werken voor een paar jaar, en de vrouw blijft thuis met de kinderen. Het doel is om veel geld te verdienen, dan terug te gaan en verder te gaan met het leven. Maar uiteindelijk halen ze hun vrouw en kinderen toch en blijven ze hier.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Het was via een vriend van mijn man die al in België werkte, die hem vertelde dat in het bedrijf waar hij werkt ze nog mensen nodig hadden. En als hij wilde komen en interesse had, dat ze alles zouden regelen voor hem, ook woonplaats.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Wij zijn heel close met elkaar en helpen elkaar, ook om werk te vinden. En het is ook heel gemakkelijk via Facebook groepen om in contact te komen en je vraag te stellen voor werk.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Weinig opwaartse mobiliteit in jobs (zowel bij mannen als bij vrouwen), hoe komt dit? Het aandeel dat een opleiding volgt is ook sterk gedaald t.o.v. 2017, redenen? (1/2)

♀ **37%** vs. ♂ **15%** is te hoog opgeleid voor de job die men doet

♀ **46%** (2017) ↘️ ♀ **31%** (2022) volgt een opleiding tijdens zoektocht naar (ander) werk

♂ **25%** (2017) ↘️ ♂ **16%** (2022) volgt een opleiding tijdens zoektocht naar (ander) werk

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Het is moeilijk om in België een job te vinden passend bij het diploma, en soms is men ook tevreden met werken op een lager niveau

Roemeense diploma's worden niet zomaar erkend in België.

- Het vraagt **heel wat werk om diploma's te laten goedkeuren**: administratie, testen, (beëdigd) vertalen ...
- Soms moet men nog **extra cursussen volgen**, waarvoor men soms geen tijd of geld heeft.

Ook wanneer het diploma is goedgekeurd, is het niet evident om een job op dat niveau te vinden.

- De werkgever stelt **vragen bij het gat in het cv** (periode waarin men extra opleidingen heeft gevolgd) of bij het feit dat men even een job op lager niveau heeft uitgevoerd (toen diploma nog niet erkend was).
- Ook spelen soms **vooroordelen** en/of discriminatie bij werkkrachten van Roemeense origine.
- Indien men het Nederlands nog onvoldoende machtig is, speelt de **taalbarrière** ook een grote rol.

Men neemt soms voldoening met een job op lager niveau.

- Omwille van bovenstaande redenen is het soms **gemakkelijker of noodzakelijk** om een job op lager niveau aan te nemen.
- Daarbij komen **nog extra voordelen**: dit zijn vaak jobs waar er veel nood aan is, en waar kennis Nederlands niet altijd een vereiste is.
- Men neemt soms **voldoening** met deze jobs, aangezien ze nog altijd beter betaald worden dan jobs in Roemenië.
- Gebruikelijke jobs zijn hier de **bouwsector** voor mannen, **poetshulp** voor vrouwen.

Roemeense diploma's worden niet zomaar erkend in België. En soms als je wil dat ze erkend worden moet je bijstuderen. Dus ik denk dat het voor veel mensen veel gemakkelijker is om naar hier te komen en een job onder hun niveau te nemen.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Het systeem om je diploma te laten erkennen in België is ingewikkeld. Je moet alles vertalen, ook al is het in het Duits, wat toch ook een van de landstalen is. Maar als je diploma nog niet erkend is, en je kan de taal niet goed praten, en je moet wel geld verdienen, dan is het makkelijker om iets anders te kiezen dan wekenlang thuis te zitten en wachten tot je diploma erkend is.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

In mijn laatste sollicitatie-interview deden ze echt moeilijk. Ik wil laten zien dat ik het nog kan en dat ik een goed hoofd op mijn schouders heb, maar ze zeiden 'je werkt al zoveel jaar in de schoonmaak, kan je wel met computers werken?'

– Vrouw, 40-54, 1ste generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Weinig opwaartse mobiliteit in jobs (zowel bij mannen als bij vrouwen), hoe komt dit? Het aandeel dat een opleiding volgt is ook sterk gedaald t.o.v. 2017, redenen? (2/2)

♀ **37%** vs. ♂ **15%** is te hoog opgeleid voor de job die men doet

♀ **46%** (2017) ↘️ ♀ **31%** (2022) volgt een opleiding tijdens zoektocht naar (ander) werk

♂ **25%** (2017) ↘️ ♂ **16%** (2022) volgt een opleiding tijdens zoektocht naar (ander) werk

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Er is geen eenduidige verklaring, maar wel een aantal hypothesen waarom opleidingen (de laatste tijd) minder gevolgd worden

Men komt hier om te werken, niet om opleidingen te volgen.

- **Werken** is heel belangrijk voor personen van Roemeense herkomst, en is de **hoofdrede**n waarom ze naar België zijn gekomen.
- Opleidingen vragen **tijd** (die men niet heeft als men een job uitvoert) en **geld** (dat men niet heeft als men zou stoppen met een job).
- De laatste tijd is het ook steeds **gemakkelijker om werk te vinden**, ook zonder diploma of opleiding. Er is een grote nood aan werkrachten in bepaalde sectoren.

Meer mensen keren na een tijdje terug naar Roemenië.

- Wie in België komt werken met het **oog op een terugkeer** naar Roemenië, investeert niet in opleidingen (taal noch werk).
- Misschien keren de laatste tijd **meer personen terug**, bv. door de verbeterde economische conjunctuur in Roemenië.

Meer lager opgeleide personen komen naar België.

- Lager opgeleide personen zijn misschien **sowieso minder geneigd** om nog bij te studeren.
- **Hoger opgeleide personen blijven** door de verbeterde economische situatie misschien de laatste tijd vaker in Roemenië.

De aangeboden opleidingen zijn niet aantrekkelijk

- Wanneer men een (gratis) opleiding zoekt via VDAB, krijgt men soms **enkel opleidingen tot knelpuntberoepen** aangeboden, die men soms niet passend vindt (bv. bij hun opleiding, kennis, vaardigheden, etc.).
- De laatste tijd is er in België misschien meer nood aan knelpuntberoepen, dus gebeurt dit misschien meer.

Mensen die een hele dag hard gewerkt hebben, het laatste dat ze 's avonds willen is opnieuw intensief aan het werk gaan. Ik vind dat er rekening moet gehouden worden dat mensen geen tijd hebben om te studeren, omdat ze fulltime werken.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

Ik vraag me af of het niet te maken heeft met het feit dat de economische situatie in Roemenië verbeterd is. Ik denk als je hoog opgeleid bent in Roemenië, dat je nu in Roemenië zou blijven. En misschien zijn het de laaggeschoolden die naar hier komen, die noch in Roemenië noch in België iets van opleiding zouden doen.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Je gaat naar de VDAB, je doet je verhaal, en dan bieden ze je een opleiding aan. Grote kans dat je een opleiding krijgt voor iets waar er op het moment een tekort aan is op de markt. Als ik graficus ben van opleiding, dan moet je mij geen opleiding in de zorg bieden. Dat is niets voor mij.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Noot: de respondenten kunnen hier geen sluitende verklaringen rond meegeven, noch uit eigen ervaring, noch uit ervaringen van hun omgeving, het zijn meer hypothesen.

Onderzoeksvragen

Redenen om zelfstandige te worden?

 9% van de vrouwen is zelfstandige

 21% van de mannen is zelfstandige

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Zelfstandige worden gebeurt vaak bij mannen in de bouwsector, maar wordt ook gekozen omwille van intrinsieke voordelen

Zelfstandige worden komt vaak voor in de bouwsector.

- Veel mannen van Roemeense herkomst komen in België in de **bouwsector** terecht, waar mensen **vaker als zelfstandige** werken.
- Maar sommigen worden hiertoe ook **verplicht door hun werkgever**, waardoor die minder verantwoordelijkheden te dragen heeft tegenover zijn werknemers (*schijnzelfstandigheid*).
- Dit kan verklaren waarom **meer mannen** dan vrouwen werken als zelfstandige.

Ook zijn er andere intrinsieke voordelen aan zelfstandig zijn.

- Je **eigen baas** kunnen zijn, meer flexibiliteit hebben, kunnen kiezen hoeveel je werkt, eigen uren kunnen kiezen, belastingvoordelen ...
- Dit speelt bij zowel mannen als vrouwen.

Daarnaast past het ook bij de Roemeense cultuur van harde werkers.

- **Hard werken** zit ingebakken in de Roemeense cultuur, en daarbij ook het **oog op opportuniteiten** zien in de markt.
- Personen van Roemeense herkomst zijn vaak heel gedreven om **economisch iets bij te dragen**, een daarvoor een eigen zaak op te richten: bouwbedrijf, poetsbedrijf, fitnesszaak, restaurant, winkel ...

Veel mannen doen dat in de bouw, maar de vraag is of ze daarin een keuze hebben. Ik hoorde van iemand waarbij de werkgever zei 'of je zorgt dat je zelfstandige wordt, of je zoekt iets anders, want ik kan niet zoveel geld betalen als er een ongeval gebeurt of als je ziek valt'.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Het zijn vaak mannen, maar ook sommige vrouwen starten hun eigen schoonmaakbedrijf. Ze willen hun tijd kunnen kiezen, voor de kinderen kunnen zorgen, maar ook bv. kiezen bij welke gezinnen ze gaan kuisen en waar niet. Ze willen niet afhankelijk zijn van een bedrijf.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Ja, dat zit wel in ons. Dat is wel heel typisch voor ons. We willen eerst en vooral gewoon werken, maar we zien ook snel waar er een job opening kan zijn, een kans om iets te doen, voor een klein bedrijf. We proberen dat vaak. Dat zit een beetje in onze cultuur eigenlijk.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Veel vrouwen van Roemeense herkomst werken. Hoe gaat dit samen met de stijging van mannen die vinden dat vrouwen best thuisblijven als er kinderen zijn?

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

De cijfers lijken verrassend, aangezien het normaal is voor Roemeense vrouwen om te werken; men kan er wel een aantal hypotheses voor bedenken

Het is heel ingeburgerd in de Roemeense cultuur dat vrouwen werken.

- In Roemenië leeft de idee dat **hard werken** een van de belangrijkste aspecten van het leven is, **zowel bij mannen als vrouwen**.
- Dit werd sterk gedreven vanuit het **communistische regime**, dat op vlak van werk een zekere vorm van gendergelijkheid nastreefde.
- Werken is ook de belangrijkste reden dat Roemenen naar hier komen.

De cijfers van mensen die vinden dat de vrouw moet thuisblijven als er kinderen zijn, zijn verrassend voor de respondenten.

- Normaal gezien gaan in België kinderen van personen met Roemeense herkomst al op jonge leeftijd naar de crèche, zodat ook de **mama terug kan gaan werken**.
- Misschien wordt de stelling door sommigen geïnterpreteerd als **'tijdelijk thuisblijven'**, bij erg jonge kinderen. In Roemenië duurt het moederschapsverlof immers langer, tot 2 jaar.
- Wel is dit een idee dat sterk leeft bij **kleinere religieuze groeperingen** in Roemenië, zoals het pentecostalisme.
- De stijging zou ook verklaard kunnen worden vanuit het **duurder worden van de crèche**.

De cijfers over de idee dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen zijn minder verrassend.

- Ook al is het normaal dat ook de vrouw werkt, dit idee blijft bestaan, gedreven vanuit de **patriarchale kijk** op families.
- Men verklaart de stijging ook door de **tradwife beweging** en de terug eerder traditionele kijk op het gezin.

Het is heel ingeburgerd in de Roemeense cultuur dat vrouwen werken. Dat heeft te maken met het communisme, dat meende gelijkheid tussen mannen en vrouwen te installeren. Dus ik denk vanaf de jaren '50-'60 zijn vrouwen beginnen werken en dat was de standaard. Huisvrouw in Roemenië heb ik nooit gekend.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Is er een nuance in die vraag? Hoeveel tijd na de geboorte van het kind, een paar maanden of altijd thuisblijven? Ik begrijp dat dat voor een korte periode is, in Roemenië blijft de vrouw ook thuis tot het kind 2 jaar oud is. Misschien was het dat.

– Man, 26-39, 1ste generatie

Ik vind mijzelf de hoofdverdiener en ik vind het mijn job om alles voor het gezin te voorzien. Zelfs als mijn vrouw een salaris heeft en dingen kan betalen, ik vind dat ik diegene ben die voor het huishouden moet betalen. Ik weet niet waarom, ik denk dat het misschien het mannelijke ego is.

– Man, 40-54, 1ste generatie

Noot: de respondenten kunnen hier geen sluitende verklaringen rond meegeven, noch uit eigen ervaring, noch uit ervaringen van hun omgeving, het zijn meer hypotheses.

TAAL

4.2

Onderzoeksvragen

Waarmee heeft het verschil in kennis NL tussen mannen en vrouwen te maken? Hebben mannen minder nood aan kennis NL?

♀ **55%** vs. ♂ **37%** geeft aan redelijk tot zeer goed Nederlands te kunnen

♀ **39%** vs. ♂ **66%** geeft aan Nederlands geleerd te hebben door te praten met Nederlandstaligen

69% spreekt redelijk tot zeer goed Engels

42% spreekt redelijk tot zeer goed Frans

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Vrouwen zijn meer gemotiveerd en hebben meer intrinsieke redenen dan mannen om goed Nederlands te kunnen spreken

Roemenen zijn over het algemeen vrij taalvaardig.

- Over het algemeen spreken Roemenen **goed Roemeens en Engels**, afhankelijk van hun herkomststreek ook Duits of Frans, en in België leren de meesten Nederlands of Frans.

Toch kennen vrouwen over het algemeen beter Nederlands.

- Vrouwen zijn over het algemeen **opener** dan mannen: ze zijn socialer en praten gemakkelijker met anderen, ze zijn meer betrokken bij hun buurt, ze zijn meer bereid te integreren ...
- Vrouwen zijn ook **meer intrinsiek gemotiveerd** om te leren goed Nederlands te spreken, ze hebben meer redenen dan mannen:
 - Ze dragen de zorg voor het gezin, en moeten in België hulp kunnen zoeken voor problemen, naar de dokter kunnen gaan ...
 - Ze zijn meer betrokken bij de schoolcarrière van hun kinderen: ze doen de communicatie met de school, gaan naar oudercontacten, willen hun kinderen helpen met huiswerk ...

Mannen hebben soms minder nood aan een goede kennis Nederlands.

- Voor de sociale contacten die de man in België heeft, **volstaat soms een goede kennis Engels**, bv. voor supermarktbezoeken.
- In sommige **bedrijven** (zeker bouwbedrijven) werken veel personen van **buitenlandse herkomst** (met wie men Engels kan praten), of soms zelfs vooral personen van **Roemeense herkomst**.

Dat lijkt me zeker waar. Ik denk dat dat misschien sociaal te verklaren is. Ik denk dat vrouwen meer sociaal zijn en gemakkelijker gaan babbelen met mensen. En hoe meer je babbelt, hoe beter je de taal kent.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Ik denk dat vrouwen meer gemotiveerd zijn, zeker vrouwen die kinderen hebben. Ze willen hen kunnen helpen met school, zij zijn meestal diegenen die naar het oudercontact gaan en met de leerkrachten moeten spreken.

– **Vrouw, -25, 1ste generatie**

Ik zou je aanraden om eens te gaan kijken op een werf, bv. in Zeebrugge, en te kijken hoeveel mensen Nederlands spreken. Als je met 10 Roemenen bent die daar werken, en als zelfs de ingenieur die instructies moet geven Roemeens is, waarom zou je dan Nederlands moeten leren?

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Waarom volgen vrouwen vaker een opleiding dan mannen?

♀ **61%** vs. ♂ **34%** geeft aan een opleiding Nederlands gevolgd te hebben

♀ **39%** vs. ♂ **66%** geeft aan Nederlands geleerd te hebben door te praten met Nederlandstaligen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Vrouwen hebben meer redenen om een opleiding te volgen, mannen lijken er soms de tijd of energie niet voor over te hebben

Vrouwen hebben meer intrinsieke redenen om een opleiding Nederlands te volgen

- Cfr. redenen vorige slide: vrouwen zijn **opener en soms meer intrinsiek gemotiveerd** door de zorg voor het gezin en de kinderen.
- Als de man niet (goed) Nederlands heeft geleerd (bv. omwille van minder nood), moet wanneer vrouw en kinderen hier aankomen wel **iemand in het gezin die taken kunnen opnemen** waarbij Nederlands noodzakelijk is (bv. administratie) en dus een opleiding volgen.

Er wordt aangegeven dat mannen het soms te druk hebben om een opleiding te kunnen volgen.

- Het werk van de man wordt gezien als (fysiek) zwaarder dan dat van de vrouw, waardoor die **na de werkdag en in het weekend moet uitrusten**.
- Hierdoor heeft de man **geen tijd of energie over** om een opleiding te volgen.

Mannen volgen minder vaak een opleiding, maar leren Nederlands dan eerder gaandeweg.

- Ze komen wel **in contact met het Nederlands** in het dagelijkse leven, op straat, op het werk ...
- In het algemeen zijn Roemenen vrij taalvaardig (cfr. vorige slide), waardoor ze hier en daar ook zonder opleiding **wel iets oppikken**.

Als de man eerst naar hier gekomen is en geen nood had om Nederlands te leren, dan gaat de vrouw wel naar de les. Je hebt altijd iemand nodig om het papierwerk te kunnen doen.

– **Man, 26-39, 1ste generatie**

Voor vrouwen vind ik het gemakkelijker omdat ze misschien minder werken. Ik ga naar het werk om 6u 's ochtends en kom thuis om 7u 's avonds. Toen ik de lessen Nederlands volgde, voelde ik dat echt.

– **Man, 40-54, 1ste generatie**

Als mannen een zware job hebben, zoals mijn vader, dan komen ze thuis en zijn ze helemaal uitgeput. Het is moeilijk om te verwachten dat ze dan nog naar de avondschool gaan en blijven leren. Voor vrouwen is dat misschien een beetje gemakkelijker.

– **Vrouw, -25, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

INBURGERING

4.3

Onderzoeksvragen

Wat weet men over het inburgeringstraject? Hoe staat men tegenover het eventueel verplicht maken van inburgering voor EU-groepen? (1/2)

27% (2017) **22%** (2022)
startte een inburgeringstraject

16% behaalde uiteindelijk geen attest

34% volgt geen inburgeringstraject omdat het niet nodig is

54% volgt geen inburgeringstraject omdat het niet combineerbaar is met werk of werk zoeken

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

Het inburgeringstraject lijkt over het algemeen zeer interessant, iedereen kent het en in onze steekproef hebben velen het ook gevolgd

Velen in onze steekproef hebben het inburgeringstraject gevolgd, allen hebben er minstens van gehoord.

- Men **hoort erover** via de gemeente, of via vrienden die het ook gevolgd hebben.
- Soms heeft men de **indruk** gekregen dat het volgen hiervan **verplicht** is voor het kunnen verkrijgen van de **Belgische nationaliteit**.

Over het algemeen lijkt het traject heel interessant.

- **Maatschappelijke oriëntatie:**
 - Het is relevant om te leren over het land waarnaar je verhuist.
 - Sommige zaken lijken nodig om je te kunnen aanpassen aan het land waarnaar je verhuist, kunnen helpen om te integreren.
 - Het lijkt interessant om uitleg te krijgen over financiën, administratie, huis huren/kopen ...
- **Nederlands leren:**
 - De opleiding Nederlands is iets dat sommigen (vaak vrouwen) sowieso zouden zoeken.
- **Traject naar werk:**
 - Relevant, maar in iets mindere mate, gezien velen werk via-via vinden.

Welkom in Vlaanderen en Brussel!

Ben je pas in Vlaanderen of Brussel en is alles nieuw voor je? Of ben je hier al langer, maar voel je je nog niet helemaal thuis? **We helpen je graag op weg.**

Zoek je werk of wil je studeren? Wil je iets leuks doen in je vrije tijd? Heb je vragen over je rechten en plichten? Wil je graag Nederlands leren of nieuwe mensen ontmoeten? Wij zoeken samen met jou hoe je dat kan doen.

Het inburgeringstraject

Het inburgeringstraject bestaat uit:

- **Maatschappelijke oriëntatie:** je leert over leven, wonen en werken in België.
- **Nederlands leren:** je volgt een cursus Nederlands via onze partners.
- **Traject naar werk:** je schrijft je in bij VDAB (of Actiris in Brussel).
- **Participatie- en netwerktraject:** je doet vrijwilligerswerk, stage of je neemt deel aan een buddyproject.

Een **trajectbegeleider** ondersteunt je tijdens het volledige traject. Als je de doelen van alle trajectonderdelen behaalt, krijg je een inburgeringsattest.

Stimulusmateriaal gebruikt tijdens de gesprekken.

Ik denk dat het wel heel handig is om iets over een land te leren als je juist bent aangekomen. Dat kan wel praktisch zijn als mensen niets weten over België. Ik denk dat dat een goed beginpunt kan zijn. Als het je bedoeling is om naar hier te komen, om hier te wonen, leven, beperkt of onbeperkt, dan denk ik dat het wel een meerwaarde heeft om te beginnen met kennis over België.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat weet men over het inburgeringstraject? Hoe staat men tegenover het eventueel verplicht maken van inburgering voor EU-groepen? (2/2)

27% (2017) **22%** (2022)
startte een inburgeringstraject

16% behaalde uiteindelijk geen attest

34% volgt geen inburgeringstraject omdat het niet nodig is

54% volgt geen inburgeringstraject omdat het niet combineerbaar is met werk of werk zoeken

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

Men staat gemengd tegenover het eventueel verplicht maken van het traject, vooral de kostprijs speelt hierbij een barrière

Toch stelt men zich sommige vragen na het lezen van de informatie.

- **Participatie- en netwerktraject:**
 - Roemenen komen naar België om te werken en geld te verdienen.
 - Ze hebben dan ook niet de tijd noch het geld om in een traject te stappen om onbetaald vrijwilligerswerk of stage te doen.
 - *De geïnterviewde personen waren niet op de hoogte dat wie aan het werk is, hiervan wordt vrijgesteld (net als vrijstelling van inschrijving bij VDAB)*
- Sommigen schrikken van de hoge **kostprijs** van dit traject. Dit kan een grote barrière vormen.

Er zijn gemengde reacties tegenover het eventueel verplicht maken van inburgering voor EU-groepen.

- Enerzijds kan het traject zeker een **meerwaarde** bieden en zou het goed zijn als meer mensen leren over België.
- Anderzijds kost het traject **veel tijd en geld**, waardoor men vindt dat dit niet zomaar verplicht kan worden aan 'hardwerkende mensen'.
- Verplichting houdt ook het risico in zich dat men er **minder gemotiveerd** aan deel zou nemen.
- Algemeen vindt men dat als zo'n traject **betalend** is, het **optioneel** moet zijn; dat als het **verplicht** is, het **gratis** (of toch goedkoper) moet zijn.

Welkom in Vlaanderen en Brussel!

Ben je pas in Vlaanderen of Brussel en is alles nieuw voor je? Of ben je hier al langer, maar voel je je nog niet helemaal thuis? **We helpen je graag op weg.**

Zoek je werk of wil je studeren? Wil je iets leuks doen in je vrije tijd? Heb je vragen over je rechten en plichten? Wil je graag Nederlands leren of nieuwe mensen ontmoeten? Wij zoeken samen met jou hoe je dat kan doen.

Het inburgeringstraject

Het inburgeringstraject bestaat uit:

- **Maatschappelijke oriëntatie:** je leert over leven, wonen en werken in België.
- **Nederlands leren:** je volgt een cursus Nederlands via onze partners.
- **Traject naar werk:** je schrijft je in bij VDAB (of Actiris in Brussel).
- **Participatie- en netwerktraject:** je doet vrijwilligerswerk, stage of je neemt deel aan een buddyproject.

Een **trajectbegeleider** ondersteunt je tijdens het volledige traject. Als je de doelen van alle trajectonderdelen behaalt, krijg je een inburgeringsattest.

Stimulusmateriaal gebruikt tijdens de gesprekken.

Wat denken ze wel? Een vrijwilligerswerk of een stage of een buddyproject ... Je moet weten, als ik naar België kom, dan kom ik om te werken. Ik ga nu geen vrijwilligerswerk doen, geen stage, iets dat niet betaald is ... Mensen hebben die luxe niet om dat te kunnen doen.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

SOCIAAL LEVEN

4.4

Onderzoeksvragen

Lage verbondenheid met België
t.o.v. andere groepen en lager dan in
2017, redenen?

29% (2017) **37%** (2022)
voelt zich bijna niet tot helemaal niet Belg

14% voelt zich zelden tot nooit thuis
in België

41% volgt nieuws op Belgische
radio/tv

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Hoewel men doorgaans dankbaar is om in België te mogen leven, maken een aantal zaken het moeilijk om zich hier thuis te voelen

Veel respondenten in onze steekproef zijn erg blij dat ze in België zijn terecht gekomen.

- Ze hebben hier **alles wat ze nodig hebben**: werk, gezin, vrienden ...
- Ze voelen dat het leven hier beter is en **meer kansen** biedt dan ze ooit in Roemenië zouden gekregen hebben.

Toch kan men een aantal zaken opnoemen die kunnen bijdragen aan het zich niet thuis voelen in België.

- De **andere taal en cultuur** maken het sommigen moeilijker.
- Men blijft soms **als vreemdeling aanzien** worden, hoe goed men ook Nederlands spreekt en hoe goed men ook geïntegreerd is. Men heeft het gevoel dat ze zich continu moeten blijven bewijzen.
- Belgen lijken redelijk **afstandelijk** en niet erg open te staan om mensen van Roemeense en andere herkomst te ontvangen en te accepteren.
- Soms ligt het ook aan de personen van Roemeense herkomst zelf, wanneer ze **te veel aan hun eigen cultuur blijven hangen** en vooral contacten zoeken binnen hun eigen Roemeens netwerk.

De stijging van deze cijfers is niet makkelijk te verklaren.

- Misschien is er nu **meer discriminatie** dan vroeger.
- Misschien heeft **covid** het moeilijker gemaakt om het land en mensen van Belgische herkomst te leren kennen.

Ik voel me hier thuis, want ik heb hier mijn eigen huis. Maar toch zijn we nog steeds vreemden. Ik realiseer me dat ze nooit naar ons gaan kijken zoals naar hun eigen mensen. We moeten zoveel bewijzen: dat we harde werkers zijn, dat we mensen zijn die je kunt vertrouwen ... Je moet bewijzen dat je een goed persoon bent. Maar dan nog zijn we vreemden, zelfs als op je identiteitskaart staat dat je Belg bent.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

De mensen zijn anders. Wij zijn meer Latijns, jullie zijn meer Duitsers. Ik vind de mensen een beetje kouder.

– **Man, 40-54, 1ste generatie**

Ik denk dat het destijds misschien gemakkelijker was om je plaats te vinden in de samenleving. Ik denk dat het nu moeilijker is, door grote problemen van discriminatie en onwetendheid. Maar de schuld ligt aan beide kanten, ik denk dat veel Roemenen soms de voorkeur geven om in hun eigen gemeenschap te blijven.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Wat zijn de struikelblokken om mensen van Belgische herkomst te leren kennen?

10% heeft geen enkele vriend of kennis van Belgische herkomst

75% (2017) **61%** (2022)
wil graag meer personen van Belgische herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Hoewel men graag meer contacten zou willen met mensen van Belgische herkomst, is dit soms niet gemakkelijk

Hoewel Roemenen over het algemeen heel open staan om bevriend te worden, blijft het comfortabeler om in het eigen netwerk te blijven.

- Er bestaat een **echt Roemeens netwerk in België**, waarbij men alle personen van Roemeense herkomst in de buurt lijkt te kennen.
- Als men via een contract in België komt werken, krijgt men soms een woning aangeboden in een **gebouw/buurt met veel andere personen van Roemeense herkomst**.
- Personen van Roemeense herkomst delen **dezelfde cultuur, ervaringen en kijk op vriendschappen**, wat contact vergemakkelijkt.

Daarnaast bestaan er ook heel wat barrières om mensen van Belgische herkomst te leren kennen.

- De **taal** niet voldoende (vlot) kennen.
- **Discriminatie/vooroordelen** tegenover mensen van Roemeense herkomst.
- In **dorpen** lijkt men minder open dan in steden.
- De indruk dat **Belgen heel anders** ingesteld zijn dan Oost-Europeanen:
 - Personen van Belgische herkomst lijken soms veel afstandelijker, minder warm, minder open.
 - Ze komen minder vriendelijk en minder behulpzaam over.
 - Vriendschappen lijken oppervlakkiger en minder diep te gaan.
 - Ze lijken soms ook liever binnen 'hun eigen groep' te blijven en geen kansen te geven aan mensen van andere herkomst.

Het is moeilijk omdat je niet zomaar gemakkelijk kunt praten. Het lukt soms wel om met iemand te spreken, maar als ze dan onder elkaar beginnen praten, dan kan je niet meer volgen. En dan lachen ze, en dan voelen we ons niet comfortabel.

– Vrouw, 40-54, 1ste generatie

Dat komt misschien vanuit de kant van de mensen met de Belgische herkomst. Er is een heel slecht beeld over buitenlanders in het algemeen, en er hangen zeker ook een aantal stereotypen aan mensen van Roemeense herkomst, dat ze portefeuilles stelen en die dingen. En ik denk dat dat soms mensen op een afstand houdt.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

De mensen zijn anders, ze zijn minder warm, minder open ... Het is puur cultureel. Ik denk dat we ook wel een verschillend beeld hebben over vriendschap.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Welke inspanningen zou de overheid moeten/kunnen doen om contact te bevorderen? Welk soort contact zou men wensen?

10% heeft geen enkele vriend of kennis van Belgische herkomst

75% (2017) 61% (2022)
wil graag meer personen van Belgische herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

Het is niet gemakkelijk om contacten te bevorderen, maar de initiatieven van ikdoemee.be lijken een stap in de goede richting

Het is moeilijk om spontaan te bedenken hoe het contact bevorderd kan worden.

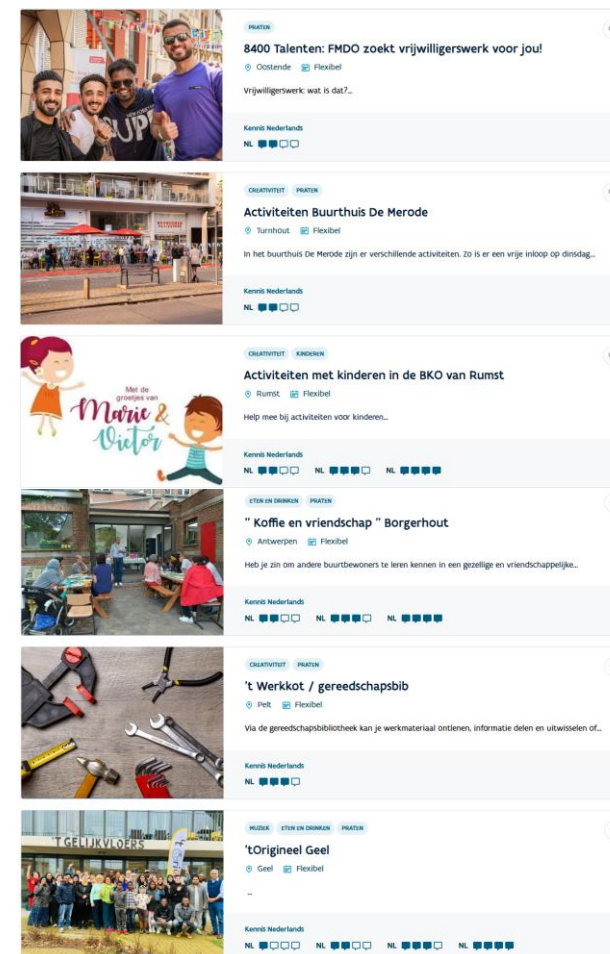
- Dit lijkt iets dat **vanzelf moet gebeuren**, zonder dat de overheid zich daar actief in moeit.
- Enkelen vermelden wel spontaan **koffietafels, praattafels**.

De getoonde initiatieven van ikdoemee.be zien er wel zeer goed uit.

- Deelnemen aan geplande activiteiten **helpt om contacten te leggen** en vriendschappen op te bouwen.
- Met die vrijwilligers zou men ook goed **Nederlands kunnen oefenen**.

Toch heeft men wel enkele kanttekeningen/bedenkingen bij de effectiviteit ervan.

- Het is opnieuw iets waarvoor men **extra tijd** moet vinden, tijd die men al niet vindt voor opleidingen/verenigingen (cfr. supra opleidingen, infra verenigingen).
- Men vraagt zich af **hoeveel personen** van Belgische herkomst hier open voor staan, wat er voor hen 'in zit', zeker als het op vrijwillige basis is.
- Ondanks de aanduiding van vereiste kennis NL, zou de schrik voor de **taalbarrière** mensen nog steeds kunnen tegenhouden.
- Men heeft hier nog **nooit communicatie** rond gezien.
- De **informatie** (en communicatie) zou beter ook **in het Engels** aangeboden worden, zodat de mensen die het meest nood hebben aan Nederlands leren kunnen begrijpen wat dit inhoudt.

Stimulusmateriaal gebruikt tijdens de gesprekken.

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

VRIJE TIJD

4.5

Onderzoeksvragen

Lage participatie sport- en verenigingsleven. Waarom? Hoe wordt de vrijetijdsbesteding ingevuld?

24% geeft aan nooit sport te doen

36% (2017) **30%** (2022)
nam deel aan minstens één activiteit van een vereniging

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Deelnemen aan verenigingen en sporten zit niet echt in de Roemeense cultuur, men heeft of maakt er weinig tijd voor

Vrije tijd wordt eerder informeel ingevuld.

- Men spreekt in de vrije tijd wel af met vrienden, maar dit **gebeurt niet in formele verenigingen**.
- Weinig personen van Roemeense herkomst nemen deel aan verenigingen, dat **zit niet zo in hun cultuur**.
- Hun grootste **focus ligt op werken**, daar zijn ze tijdens de week heel veel en druk mee bezig. 's Avonds en in het weekend blijven ze dan liever rustig thuis of doen ze iets informeel met familie of vrienden.
- Soms ligt hun **focus zelfs in de vrije tijd op werk**, bv. werken aan het huis, werken aan een doe-het-zelfprojectje ...
- Verenigingen in België kunnen ook intimiderend zijn als men **niet goed genoeg Nederlands** spreekt.

Ook sporten is minder belangrijk in de Roemeense cultuur.

- Door de focus op werken blijft er **weinig tijd of energie over** om te sporten.
- Daarnaast zijn sommigen ervan overtuigd dat ze **door hard te werken al voldoende fysieke activiteit** doen, en dus geen sport meer nodig hebben.
- Toch beginnen sommigen te proberen er **tijd voor vrij te maken**, vooral de **jongere generatie**.

Dat doen we niet in onze cultuur. We moeten de hele week werken, en in de avond of het weekend zijn we moe. We willen dan gewoon binnen blijven of als het goed weer is met het gezin even buitengaan.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Mensen doen zo'n dingen niet. Mijn ouders zouden gaan werken, thuiskomen en dan zouden ze weer werken, aan andere dingen. Ze zouden aan het huis werken, in de tuin ... Dus het is constant werken-werken. Dat zit echt in de cultuur.

– **Man, 26-39, 1ste generatie**

Nee, fysieke activiteiten ... Sporten doen ze niet. Werk is fysieke activiteit. Mijn vader zei altijd 'ik beweeg de hele tijd'.

– **Man, 26-39, 1ste generatie**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

STELLINGEN

4.6

Ik vind dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven.

Voor niet iedereen is de stelling even duidelijk geformuleerd.

- Sommigen stellen zich vragen bij **wat bedoeld wordt** met de 'westerse manier' en met 'hoe moslims leven'.
- Deze stelling komt op zich al **polarisend** over, en men lijkt hier **2 verschillende aspecten** te vergelijken: een regionale manier van leven met een religieuze manier.

Sommigen gaan akkoord met de stelling.

- Als je je geloof uitoefent op een **vredevolle manier** en als iedereen elkaar respecteert daarin kan dat perfect samengaan.

Toch geeft men aan dat de meerderheid hier weinig positief naar kijkt.

- Sommige personen van Roemeense herkomst zijn redelijk conservatief, er leeft redelijk wat **racisme, discriminatie en vooroordelen** tegen vooral moslims.
- Men heeft het gevoel dat die groep vaak **weinig positief in de aandacht** komt ("het is altijd iets met die mensen").
- De idee leeft dat moslims nogal **strikt** ("koppig") zijn in hun geloof en onvoldoende moeite doen om te integreren.
- De **westerse manier** wordt geïnterpreteerd als heel **rustig en respectvol**, de moslim manier lijkt daar niet steeds mee overeen te stemmen (luidruchtiger, minder respect voor niet- of andersgelovigen).

Ik vind dat een heel bizarre woordkeuze, en nogal stigmatiserend, dat is appels met peren vergelijken. Niemand zou zeggen 'een christelijke levensstijl'. Dat is zoals zeggen 'het homoseksuele leven' en 'het heteroseksuele leven', dat is onbeleefd en stigmatiserend.

– Man, 26-39, 1ste generatie

Het hangt natuurlijk van de persoon af. Maar ik ken mensen die moslim zijn en hier geïntegreerd zijn. Ze zijn ook Belg en ze oefenen nog steeds hun geloof uit op een vredelievende manier. Dus ik denk dat dat wel mogelijk is.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

Ik denk dat er jammer genoeg nog veel racisme en discriminatie leeft in de Roemeense gemeenschap. Ik denk dat er heel veel vooroordelen zijn, dat Roemenen een bepaald idee hebben over hoe dat moslim leven eruit ziet, en dat ze op basis daarvan 'nee' zouden antwoorden.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

 16%

 34%

 50%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.

De meningen zijn verdeeld over deze stelling.

- Dit kan verklaard worden doordat men **weinig voorbeelden kan bedenken** over welke aspecten van hun cultuur op school of op het werk beleefd zouden worden.

Sommigen vinden het een recht om ook op school of op het werk hun cultuur te mogen behouden.

- Men vindt dat iedereen het recht heeft om zijn **leven te leiden zoals die wil**.
- Je moet je in zekere mate wel aanpassen aan het land, zeker de normen en regels, maar daarbinnen moet er **plaats zijn voor de eigen cultuur** (bv. religieuze tekens, culinaire cultuur).
- Dit **zolang je anderen niet schaadt** of stoort, en je cultuur niet opdringt aan anderen.
- Deze mening kan ook gevoed worden vanuit het **nationalisme en patriottisme** dat sterk lijkt te leven bij personen van Roemeense herkomst.

Anderen vinden dit noodzaak en zeker geen recht.

- Hun mening is dat als je naar hier komt, je de **manier van leven van hier** moet overnemen, of toch tenminste moet respecteren.
- Je eigen cultuur en manier van leven behouden kan, maar dat is **voor thuis**, niet voor op school of op het werk.

Ik denk in zekere mate wel. Ik vind wel dat je je moet aanpassen aan de lokale cultuur, de lokale normen en regels. Maar ik denk wel dat er ook ruimte moet overgelaten worden om je eigen cultuur te beoefenen.

– **Vrouw, -25, 1ste generatie**

Je kunt dat in je eigen huis doen. Maar als je naar een ander land komt, dan kies je daarvoor, en dan moet je beginnen een deel te zijn van dat land.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Ik wil mijn eigen cultuur en manier van leven behouden, maar ik kan dat ook perfect thuis. Ik ben geen religieus persoon die zegt 'ik moet nu om 12u gaan bidden'. Ik pas me graag aan de situatie aan, ik mis dat niet.

– **Vrouw, 26-39, 1ste generatie**

 33%

 25%

 42%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof.

Vrijwel alle respondenten verwerpen deze stelling.

- De wet is de wet, en als je naar hier komt moet je de **wetten van hier respecteren**.
- Men vindt het **moeilijk religieuze regels te bedenken** waarvoor men de wet zou moeten overtreden.

Men gaat ervan uit dat alle personen van Roemeense herkomst hier niet akkoord mee zouden gaan.

- Misschien zouden sommige mensen van Roemeense herkomst hierover **twijfelen**, maar dat is dan eerder vanuit het **patriottische** gevoel en de idee dat ze hun eigen cultuur ten volle willen kunnen blijven beleven.

Het Roemeense orthodoxe geloof lijkt niet in strijd te gaan met de Belgische wet.

- Het enige waar het orthodoxe geloof en de Belgische wet niet samengaan, is op vlak van de **abortuswetgeving**, daar kijken Roemeense orthodoxe mensen zeer afkeurend naar. Maar het is niet omdat men dit afkeurt, dat men hierdoor een wet overtreedt.

Je bent hier gekomen, je hebt voor hier gekozen, dan moet je ook doen wat de wet hier zegt.

– Vrouw, 40-54, 1ste generatie

Ik moet wel zeggen dat het orthodoxe geloof niet heel verschillend is van het katholieke. Het ligt in dezelfde lijn. Dus ik zou niet kunnen zeggen wat een voorbeeld zou kunnen zijn voor die stelling. Maar ik denk wel dat koppigheid in ons bloed zit en dat sommigen zouden durven twijfelen.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

Ik denk als we het vanuit een godsdienstig perspectief bekijken, dat abortus het enige is dat niet zou overeen komen met de Belgische wetten. Abortus is legaal in België, maar dat wordt niet toegelaten door de orthodoxe religie.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

 7%

 11%

 81%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik begrijp mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF, ...).

De stelling wordt geïnterpreteerd als 'ik ga akkoord met', en wordt verworpen.

- **Geweld is altijd verkeerd** en kan niet begrepen worden.
- Men denkt hierbij vooral aan **terroristische aanslagen**, maar niet alle gegeven voorbeelden zijn voor iedereen even duidelijk (ETA, ALF).
- Soms wordt de vraag gesteld **wat 'geweld' inhoudt** (bomaanslagen, maar bv. ook verf gooien op kunst, verkeer blokkeren ...?). Alle vormen van geweld vindt men verkeerd, maar zeker als het gaat om fysiek geweld tegenover mensen.

2 personen in onze steekproef geven aan dit (deels) te kunnen begrijpen.

- Men kan er **inkomen hoe het gebeurt** dat mensen op dit pad komen (in slechte omstandigheden opgroeien, indoctrinatie, zelf geweld aangedaan zijn ...) en zo ver gedreven worden dat ze geweld gebruiken.
- Maar dit praat het niet goed, dan nog kan men er **niet akkoord mee** gaan.

Nee. Wij gaan in ons huis en in onze familie niet akkoord met geweld. Je moet geen geweld gebruiken, voor niets.

– **Vrouw, 40-54, 1ste generatie**

Ik moet zeggen, ik snap hoe er geraakt kan worden op dat extremistische pad. Maar ik heb er geen begrip voor dat er geweld wordt gebruikt.

– **Vrouw, -25, 1ste generatie**

Ik begrijp dat mensen echt boos zijn door oorlogen, hun huis kwijt zijn, hun kinderen verliezen ... Ik begrijp mensen die angstig zijn of kwaad. Maar ik vind het niet normaal dat je een ander dan hetzelfde aandoet.

– **Man, 40-54, 1ste generatie**

 7%

 8%

 84%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Mijn kinderen leren op school in de les dingen waarmee ik niet akkoord ga.

De respondenten in onze steekproef zijn het hier niet mee eens.

- Ze hebben **nog nooit van hun kinderen gehoord** dat zij dingen leren waar de ouders het moeilijk mee hebben of die ingaan tegen hun eigen (religieuze/culturele) waarden.
- 1 persoon gaf zelfs aan dat kinderen **nog veel meer over diversiteit** en daarmee samenhangende onderwerpen zouden mogen leren.

Men kan wel enkele voorbeelden bedenken waar sommige mensen van Roemeense herkomst (en anderen) het eventueel moeilijk mee zouden kunnen hebben.

- **Seksuele opvoeding**, zeker op jonge leeftijd.
- Leren over **andere seksuele oriëntaties** en **LGBTI+**.
- De Belgische/westerse samenleving en school is misschien algemeen **te vooruitstrevend** voor sommigen.
- Te verregaande lessen godsdienst over het **katholieke geloof** (terwijl men dit niet zodanig zou verwachten in een geseclariseerde samenleving zoals België).

Ik heb geen kinderen, maar ik denk dat ze hier net meer over moeten leren. Ze moeten zoveel mogelijk over andere mensen leren. Dat zijn ook gewoon mensen, maar ze zijn gewoon anders.

– Man, 26-39, 1ste generatie

Waarschijnlijk zijn dat dingen die te maken hebben met seksualiteit en zo, met geaardheid. De Roemeense gemeenschap is redelijk homofoob. Dus als ze op school dingen leren over LGBTQ of zo, dat ligt een beetje moeilijker.

– Vrouw, 26-39, 1ste generatie

Er zijn nog heel veel mensen die tegen de LGBTQ+ community zijn. En als dat onderwezen wordt op school, kan dat wel thuis een beetje problemen opleveren of de ouders een beetje boos maken.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

 7%

 9%

 84%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik heb mijn kinderen helemaal niet onder controle.

In onze steekproef herkent men zich niet in deze stelling.

- In de mate van het mogelijke hebben ze hun **kinderen onder controle**.
- De vraag is wel **wat 'onder controle' exact inhoudt** en of kinderen wel moeten onder controle zijn (je moet kinderen 'begeleiden' eerder dan 'controleren').

Toch kan men begrijpen waarom sommigen verklaren dat ze hun kinderen niet onder controle hebben.

- Ouders van Roemeense herkomst zijn **doorgaans strenger** dan ouders van Belgische herkomst.
- Er heerst een **traditioneel gezinsbeeld** over de ouder-kindrelatie, de rol van ouders en kinderen en het respect naar ouders toe.
- In België leeft meer de **emancipatie van kinderen** en een minder autoritaire opvoedingsstijl. Kinderen van Roemeense herkomst worden hierdoor soms ook **mondiger**, wat niet altijd goed 'verteerd' wordt door Roemeense ouders, die het moeilijk hebben als hun kinderen hen tegenspreken, een andere mening uiten ...

 5%

 4%

 91%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik denk niet dat kinderen volledig onder controle moeten zijn op een bepaalde leeftijd. Je kunt niet alles onder controle houden, je moet jezelf, je familie en de gemeenschap vertrouwen.

– Man, 26-39, 1ste generatie

Ik denk dat Roemeense ouders strenger zijn voor hun kinderen dan mensen van Belgische herkomst. Ik denk dat de lat iets hoger gelegd wordt bij Roemeense kinderen.

– Vrouw, -25, 1ste generatie

Kinderen leren hier dat ze recht hebben om antwoord te geven. Terwijl wij opgroeiden in een soort angst voor onze ouders, wij vonden dat normaal. Maar nu komen de kinderen van school en ze spreken meer vrij, ze spreken hun ouders tegen. En als je ziet hoe vrij ze spreken, denk je misschien dat je ze niet onder controle hebt.

– Vrouw, 40-54, 1ste generatie

RESULTATEN – BELGISCHE HERKOMSTGROEP

05

A circular graphic of the Belgian flag, featuring vertical stripes of black, yellow, and red.

Overzicht van gesproken profielen n=6

Vrouw, -25 jaar

- Hoger secundair
- Student
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 55+ jaar

- Hoger secundair
- Gepensioneerd
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 26-39 jaar

- Master
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Man, 55+ jaar

- Hoger secundair
- Gepensioneerd
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Man, 40-54 jaar

- Bachelor
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Vrouw, 40-54 jaar

- Bachelor
- Werkend
- F2F interview
- Gerekruteerd via survey

Noot: de meerderheid van de respondenten in onze steekproef leek eerder politiek linksgeoriënteerd en stond redelijk tot zeer positief tegenover diversiteit. Het is natuurlijk niet abnormaal dat mensen die meewerken aan een studie over diversiteit hier eerder open tegenover staan.

Overzicht van besproken thema's – Belgische herkomstgroep

Houding tegenover diversiteit

- De maatschappij lijkt in het algemeen **niet erg open** te staan tegenover personen van **buitenlandse herkomst**, hoewel die houding hypothetisch sterker lijkt bij bepaalde profielen.
- Men lijkt nog meer **wantrouwen** te hebben tegenover personen met een **andere religie**. Hierbij hangt het ervan af welke religie en hoe strikt die beleefd wordt.
- Hoewel men het er niet per se mee eens is, kan men de **schrik begrijpen** dat samenleven in diversiteit in de toekomst **moeilijker zal worden**.

Sociaal leven

- Velen staan wel **open** om mensen van buitenlandse herkomst te leren kennen, maar verschillende **barrières** maken dit niet gemakkelijk: vooroordelen, geloof, taal, de buurt, en automatische groepering.
- Hoewel dit contact bevorderen niet gemakkelijk is, ziet men **potentieel in de ideeën** van het buddytraject en van ikdoemee.
- Er is **openheid voor women-only**, het kan integratie bevorderen en ook sommige vrouwen van Belgische herkomst kunnen zich hier comfortabeler bij voelen.

Discriminatie

- Men kan **veel voorbeelden** aanhalen van gevallen van **discriminatie van personen van buitenlandse herkomst** (op de huurmarkt, het werk, de school, bij de politie), op vlak van herkomst, religie, uiterlijk, huidskleur, kleding, naam, taal ...
- Ook bij personen van **Belgische herkomst** komt discriminatie voor: voornamelijk op vlak van **gender**, in Brussel soms ook op vlak van de (Nederlandse) **taal**.
- Discriminatie is **van alle tijden** en is **fundamenteel moeilijk aan te pakken**, maar toch kan de overheid hier een aantal initiatieven in nemen.

Vertrouwen in politie

- Hoewel de respondenten in onze steekproef nog niet vaak in aanraking zijn gekomen met de politie, lijkt de **algemene houding en vertrouwen niet zo positief**.
- Het grootste probleem is dat **aangiftes of klachten weinig gevolg** lijken te krijgen, waardoor de cijfers over dalend vertrouwen niet zo verrassend zijn.
- Ook ervaringen/verhalen over **discriminatie, machtsmisbruik, vriendjespolitiek, corruptie**, en de gepercipieerde toename aan sancties (voor kleine zaken) helpen dit vertrouwen niet vooruit.

HOUDING TEGENOVER DIVERSITEIT

5.1

Onderzoeksvragen

De houding tegenover personen met andere herkomst is positiever/opener geworden.

Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen van buitenlandse herkomst? (1/3)

51% is het eens met de stelling 'de aanwezigheid van verschillende herkomstgroepen is een verrijking voor onze samenleving'

27% is het eens met de stelling 'in België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen'

 50% zou het oké vinden als personen van een andere herkomst in het huis naast hen komen wonen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

Hoewel onze steekproef gematigd tot zeer positief staat tegenover diversiteit in herkomst, heeft men het gevoel dat de algemene maatschappij er negatief over denkt

De respondenten in onze steekproef staan redelijk positief tegenover diversiteit qua herkomst en zien er bepaalde voordelen van.

- De basisfilosofie van de samenleving zou gebaseerd moeten zijn op **gelijkwaardigheid, solidariteit en empathie**.
- Diversiteit doet je **perspectief uitbreiden** en maakt je rijker als persoon.
- Er zijn een aantal **interessante aspecten** aan diverse herkomstgroepen: taal, gewoontes, culinair ...

Toch heeft men het gevoel dat de overheersende houding tegenover diverse herkomstgroepen in de samenleving eerder negatief is.

- Er heerst nog veel **racisme, discriminatie en onverdraagzaamheid**.
- Er zijn ook een aantal **nadelen** aan: moeilijkheden op vlak van taal, gettovorming, groepen die op bepaalde plekken plots overwicht krijgen, het moeten opgeven van tradities zoals Zwarte Piet ...
- De schijnwerpers van de **media** op bepaalde herkomstgroepen helpen niet, maar geven het idee dat het 'altijd die groepen' zijn.

Die negatieve houding heeft vooral te maken met angstgevoelens.

- Mensen zijn vaak **bang voor het onbekende**.
- Ongerust dat **bepaalde groepen voorrang** zouden krijgen (op "echte Belgen") voor bepaalde sociale zekerheidsmaatregelen/voordelen.
- Angst dat bepaalde groepen **te veel impact** krijgen op het beleid en dat "wij" ons te veel gaan moeten aanpassen.

Ik vind dat dat heel interessant kan zijn. Ik zie dat in mijn eigen omgeving ook, dat brengt heel veel culturen samen. Dat kan heel positief zijn op vlak van taal, eten, gewoontes. Je kan daar alleen maar als persoon rijker van worden, omdat je je perspectief daardoor ook kunt verbreden.

– Vrouw, 26-39

Ik denk dat mensen in mijn omgeving misschien schrik hebben dat er bepaalde groepen mensen zijn hier in België die met zoveel zijn dat ze een bepaalde impact krijgen op het beleid. Ook qua uitkeringen, sociale voordelen, dat er een bepaald beeld heerst van 'die mensen uit andere landen krijgen meer voordelen dan Belgen in dezelfde positie'.

– Vrouw, 26-39

Ik denk dat veel mensen daar heel bekrompen tegenover staan. En die bekrompenheid komt uit onwetendheid en angst. Angst van 'wij hebben het tamelijk goed, maar doordat die vreemden komen gaan die onze welvaart afpakken'.

– Man, 55+

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

De houding tegenover personen met andere herkomst is positiever/opener geworden.

Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen van buitenlandse herkomst? (2/3)

51% is het eens met de stelling 'de aanwezigheid van verschillende herkomstgroepen is een verrijking voor onze samenleving'

27% is het eens met de stelling 'in België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen'

 50% zou het oké vinden als personen van een andere herkomst in het huis naast hen komen wonen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

De houding tegenover diversiteit in herkomstgroepen lijkt gekoppeld aan bepaalde profielen of sociologische kenmerken (*hypotheses van respondenten*)

We zien negatievere houdingen bij wie minder ervaring heeft met diversiteit qua herkomst, er niet in opgegroeid is.

- De **oudere generatie** lijkt over het algemeen minder open te staan tegenover diversiteit dan de jongere generatie.
- De houding lijkt **negatiever in plaatsen waar net minder migranten wonen** en men er minder mee in aanraking komt.
- In **Vlaanderen** lijkt over het algemeen de houding negatiever dan in het 'hyper diverse' Brussel.

Ook is de houding negatiever bij wie zich meer 'bedreigd' voelt door andere herkomstgroepen.

- Mensen met een **lager inkomen** of een **lager opleidingsniveau** kampen vaker met ongerustheid dat anderen voorrang op hen zouden krijgen op sociale voordelen.
- Sommigen zien net bij de **jongere generatie terug een meer onverdraagzame attitude** opkomen, uit bezorgdheid over hoe hun toekomst in een steeds meer diverse samenleving er zal uitzien.

Toch hangt de houding ook af van het profiel van de persoon met andere herkomst:

- Men lijkt **opener** tegenover herkomstgroepen met een **christelijke religie**.
- Men is meer **weigerachtig** tegenover mensen met een **donkere huidskleur**.
- Er lijkt vooral **weinig openheid** tegenover personen met **Marokkaanse of Turkse herkomst** (bij wie de islam het meest zichtbaar is), en bij de **Roma-gemeenschap** (die bekend staat voor overlast).

Misschien staat de jongere generatie daar iets opener tegenover, dat is hun leefwereld. Terwijl de generatie van mijn ouders ... Niet dat die gesloten zijn, maar dat was heel anders.

– Man, 40-54

Ik denk op het platteland is het duidelijker, ik zal het nu karikaturaal racistisch noemen. Er is toch meer afwijzing en angst. Terwijl in grootsteden woont iedereen gewoon bij elkaar. Ik heb lang in Brussel gewoond en daar woon je eigenlijk samen met die mensen.

– Vrouw, 40-54

Ik denk, als ik naar mijn omgeving kijk, dat er een negatievere connotatie is bij mensen met een Turkse of Marokkaanse herkomst. Ik denk dat dat ook met religie te maken heeft, bij die mensen is het duidelijk zichtbaar dat ze moslim zijn.

– Vrouw, 26-39

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving en hypothesen.

Onderzoeksvragen

De houding tegenover personen met andere herkomst is positiever/opener geworden.

Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen van buitenlandse herkomst? (3/3)

51% is het eens met de stelling 'de aanwezigheid van verschillende herkomstgroepen is een verrijking voor onze samenleving'

27% is het eens met de stelling 'in België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen'

 50% zou het oké vinden als personen van een andere herkomst in het huis naast hen komen wonen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

Hoewel niet iedereen het met elkaar eens is over de evolutie van deze houding, kan men zich inbeelden dat mensen positiever kijken specifiek naar hun burens

De meningen over de evolutie van openheid tegenover diversiteit variëren.

- Volgens sommigen lijkt de maatschappij **opener** te worden, we worden er steeds meer gewend aan.
- Volgens anderen wordt de algemene houding net terug **negatiever**, worden mensen strenger, onverdraagzamer en terug meer openlijk racistisch (deels door de invloed van (sociale) media).
- Een persoon gaf aan dat het steeds **meer gepolariseerd** wordt: mensen die er positief naar kijken worden nog opener, mensen die er negatief naar kijken worden nog weigerachtiger.

Toch kan men zich inbeelden dat de houding positiever wordt specifiek tegenover het hebben van burens van andere herkomst.

- Burens hebben maakt iets **heel concreet** en beter gekend.
- Het is gemakkelijker om open te staan tegenover **mensen die je echt leert kennen**.
- Dat **wil echter niet zeggen** dat daardoor de algemene houding tegenover diversiteit qua herkomst **positiever en opener** wordt. Het gevaar dreigt dat men hierdoor komt tot uitspraken als "mijn burens zijn wel oké, zijn 'goeie', maar de rest ...".

Ik denk dat racisme vooral nog van de oudere generatie komt. Ik denk dat er nu veel meer gemeenschappen zijn die opkomen voor diversiteit dan vroeger. Maar aan de andere kant, ik zie ook veel jongeren die extreemrechts stemmen.

– Vrouw, -25

De meerderheid kijkt er weer heel afwijzend naar. Het is een periode wel beter geweest. Maar nu is het toch een tendens, het is precies dat alles teruggedraaid wordt. Het egoïsme is terug erg groot geworden. Onverdraagzaamheid is terug verergerd. Fascisme ...

– Vrouw, 55+

Ik kan me dat wel inbeelden, dat je burens hebt waardoor je bepaalde vooroordelen kan opzij schuiven vanwege positieve ervaringen of contacten met die mensen. Maar ik denk dat er zeker mensen zijn die dan zeggen "mijn burens zijn wel oké, maar de rest niet".

– Vrouw, 26-39

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

De houding tegenover personen met een ander geloof is niet positiever geworden. Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen met een ander geloof? (1/2)

53% en 60% zou het oké vinden om burens met joodse of islamitische godsdienst te krijgen

87% geeft aan evenveel respect te hebben voor mensen met een ander geloof als voor mensen met het eigen geloof

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Men lijkt nog minder open te staan tegenover andere religies dan tegenover andere herkomst, hoewel dit wel sterk afhangt van welke religie en hoe strikt de beleving

Er heerst algemeen wat wantrouwen tegenover andere religies.

- Hoewel sommigen in onze steekproef heel open staan tegenover andere religies, ook wanneer die dichtbij komen (bv. nieuw lief van een van de kinderen), ziet men dat **velen daar negatiever** naar kijken.
- Dit komt voornamelijk uit **onwetendheid en angst**, over wat de religie precies inhoudt, ongerustheid over waardenconflicten ...
- Deels heeft het ook te maken met de overtuiging dat wanneer mensen naar hier komen, ze zich **moeten aanpassen** aan ons land en onze cultuur.
- Het grootste probleem heeft men wanneer mensen met een andere religie dat **geloof proberen op te dringen** aan anderen.
- Het wantrouwen tegenover religie is sterker dan tegenover andere herkomst, aangezien **religie een groter deel van je identiteit** vormt.

Dit lijkt wel sterk afhankelijk van religie tot religie.

- Er lijkt het **meest wantrouwen** tegenover de **islam**, gevolgd door het **jodendom**, minder tegenover bv. hindoeïsme of boeddhisme.
- Maar eigenlijk hangt het vooral af van **hoe strikt praktiserend** mensen hun religie beleven. Ook striktere groeperingen binnen het christendom (bv. Jehova's getuigen) roepen soms ongerustheid op.
- Toch heeft men de indruk dat **vooral moslims (gevolgd door joden)** hun geloof het meest strikt beleven.

Er zijn mensen die daar open voor staan, uiteindelijk heeft dat geen rechtstreekse invloed op ons. Maar er zijn ook mensen die daar wel veel meer problemen mee hebben en die daar eigenlijk liever niet rechtstreeks mee in contact komen. Zij zijn van het principe 'zij zijn naar hier gekomen, zij moeten zich aanpassen'.

– Vrouw, 26-39

Ik zou het moeilijk hebben als mijn zoon thuiskomt met een gesluierd meisje. Omdat ik denk dat de waarden niet hetzelfde gaan zijn. Dan gaat er een waardenconflict optreden.

– Vrouw, 40-54

Ik denk dat het ervan afhangt welke religie. Ik denk dat mensen het meest negatief staan tegenover moslims. Omdat die vaak het sterkst gelovig zijn, ze moeten 5 keer per dag bidden, en de meesten dringen hun geloof op.

– Vrouw, -25

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

De houding tegenover personen met een ander geloof is niet positiever geworden. Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen met een ander geloof? (2/2)

53% en 60% zou het oké vinden om burens met joodse of islamitische godsdienst te krijgen

87% geeft aan evenveel respect te hebben voor mensen met een ander geloof als voor mensen met het eigen geloof

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Toch heeft men wel respect voor andere religies, maar dat betekent niet dat ze er dagelijks mee in aanraking willen komen

Er is een groot verschil tussen respect hebben voor een ander geloof en de openheid voor het hebben van burens met een andere religie.

- De **tegenstelling** tussen de lage cijfers over openheid tegenover burens met een andere religie en de hoge cijfers over respect voor mensen met een ander geloof **verrassen niet**.

Enerzijds brengen mensen wel respect op voor diversiteit in geloofsbeleving.

- Er bestaat algemeen wel respect voor diversiteit in religie, iedereen is **vrij om zijn geloof te kiezen** en om zijn geloof op zijn eigen manier te beleven (in de privésfeer).

Anderzijds wil men er toch liever niet direct mee geconfronteerd worden.

- In het dagelijkse leven wordt men liever **niet direct geconfronteerd** met de diversiteit aan religies in de vorm van **burens**.
- Dit heeft vooral te maken met een bezorgdheid dat mensen hun religie **opdringen**, of dat mensen van Belgische herkomst hun eigen cultuur en gebruiken zouden **moeten aanpassen** aan andere religies.

Ik denk dat er nog een groot verschil is tussen respect hebben, en positief en open staan.

– **Vrouw, 40-54**

Ik denk dat mensen wel in hun hoofd hebben dat ze respect hebben, maar ze hoeven niet te dichtbij te komen. Als het ver van ons bed blijft is het oké, maar ze hoeven niet langs ons te komen wonen, want dan worden we daarmee geconfronteerd in het dagelijkse leven.

– **Vrouw, 26-39**

Ze hebben daar wel respect voor, ze laten hen hun ding doen. Maar als dat zo dichtbij komt, dan beginnen ze ernaar te kijken van dat ze hun geloof niet mogen opdringen. Je kan respect hebben, maar burens komen wel heel dichtbij.

– **Vrouw, -25**

Noot: deze analyse is niet gebaseerd op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Een groot deel van de Belgische herkomstgroep verwacht dat het samenleven in diversiteit moeilijker zal worden over 10 jaar. Herkent men dit? In welke zin verwacht men dat het moeilijker zal worden?

56% verwacht dat het samenleven in diversiteit moeilijker zal worden over 10 jaar

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onze steekproef is verdeeld over de evolutie van diversiteit, maar begrijpt vanwaar de ongerustheid komt dat samenleven moeilijker zal worden

Men vindt het moeilijk te voorspellen hoe onze diverse samenleving zal evolueren.

- Sommigen bekijken het **rooskleurig**: er komt steeds meer aandacht voor diversiteit, mensen zullen meer voor elkaar opkomen, en mensen met diverse herkomst of religie zullen meer integreren.
- Anderen zijn iets **somberder** gestemd: vooroordelen, racisme en discriminatie zullen altijd blijven bestaan. Sommigen zien zelfs dat onze samenleving de laatste jaren net steeds minder open wordt.

Toch kan men begrijpen waarom veel mensen verwachten dat dit moeilijker zal worden:

- **In aantallen**: ongerustheid dat de groepen van personen met bepaalde herkomst of religies te groot gaan worden en meer impact op ons leven zullen krijgen.
- **In cultuur**: bezorgdheden over het verdwijnen van onze eigen tradities (bv. Zwarte Piet), eigen gebruiken, eigen manier van leven.
- **In religie**: bezorgdheden over toenemende druk ook op de seculiere samenleving, met inbegrip van onze eigen verworven rechten (bv. van vrouwen, van LGBTI+ ...).

Dat zou positief moeten evolueren, maar het zal niet positief evolueren. Omdat er nog altijd krachten zijn die die verschillen blijven aanduiden als negatief. Ik denk dat het woord 'omvolking' iets heeft getriggerd bij veel mensen. Dat zal spelen bij waarom 56% dat zo ziet.

– Man, 55+

Ik denk dat de mensen die rechts stemmen inderdaad wel verwachten dat dat meer problemen gaat opleveren, omdat zij zelf meer problemen hebben met dat beeld van de maatschappij.

– Vrouw, 26-39

Ik denk dat het inderdaad vooral moeilijker zal zijn voor de Belgen. Omdat wij een kleiner en kleiner deel uitmaken van de bevolking. Je ziet dat nu eigenlijk al weerspiegeld in het aanbod van consumptiegoederen.

– Vrouw, 40-54

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

SOCIAAL LEVEN

5.2

Onderzoeksvragen

Is er openheid om meer personen van buitenlandse herkomst te leren kennen? Merkt men dat personen van buitenlandse herkomst contact willen leggen?

18% (2017) **23%** (2022)

geeft aan minstens één keer per week met personen van andere herkomst te praten in de buurt

25% heeft geen enkele vriend of kennis van andere herkomst

33% wil graag meer personen van andere herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ook al is er openheid om mensen van buitenlandse herkomst te leren kennen, verschillende barrières maken dit contact niet altijd gemakkelijk

Veel van de respondenten in onze steekproef staan open om bevriend te worden met personen van andere herkomst.

- Sommigen hebben al **vrienden van allerlei herkomst**, ontmoet via verschillende manieren (studies, werk, verenigingen ...).
- Anderen hebben **(nog) niet echt vrienden van andere herkomst**, maar zouden er niets op tegen hebben om die te hebben.

Toch merkt men dat er veel barrières, maar ook weinig opportuniteiten zijn om personen van buitenlandse herkomst te leren kennen.

- **Vooroordelen**: mensen van Belgische herkomst schermen zich soms af voor personen van andere herkomst, uit angsten gevoed door vooroordelen (bv. ze zijn gewelddadig, onbeschoft tegen vrouwen ...).
- **Geloofsbarrière**: wanneer anderen hun geloof heel strikt beleven, zijn er soms te weinig raakvlakken om een vriendschap op te bouwen, ook waarden kunnen variëren tussen verschillende religies.
- **Taalbarrière**: ook al wil men contact, wanneer anderen te gebrekkig Nederlands spreken is dit moeilijk.
- **De buurt waar men woont**: sommigen hebben in hun buurt (vooral dorpen) gewoon heel weinig mensen van buitenlandse herkomst om te leren kennen.
- **Automatische groepering**: het lijkt in de natuur van mensen te zitten (zowel van Belgische als van andere herkomst) om te groeperen met mensen van dezelfde herkomst. Dit heeft te maken met het delen van dezelfde taal, cultuur, ervaringen, en gevoelens van geborgenheid.

Ik denk dat vooroordelen wel een heel grote impact hebben op het leggen van contacten met mensen van een andere herkomst.

– Vrouw, 26-39

Ik denk dat het misschien te maken zou kunnen hebben met dat godsdienst veel meer een deel is van hun identiteit. Die religie zou een barrière kunnen vormen.

– Man, 40-54

Ja, dat is nu eenmaal de realiteit. Mensen overal in de wereld doen dat, automatisch mensen van je eigen cultuur of je eigen herkomst gaan opzoeken. Dat heeft te maken met een soort gevoel van geborgenheid.

– Vrouw, 55+

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Hoe kan de overheid contact stimuleren? Hoe staat men tegenover deelname aan "buddytrajecten" met personen van buitenlandse herkomst? (1/2)

18% (2017) 23% (2022)

geeft aan minstens één keer per week met personen van andere herkomst te praten in de buurt

25% heeft geen enkele vriend of kennis van andere herkomst

33% wil graag meer personen van andere herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey, 2022](#)

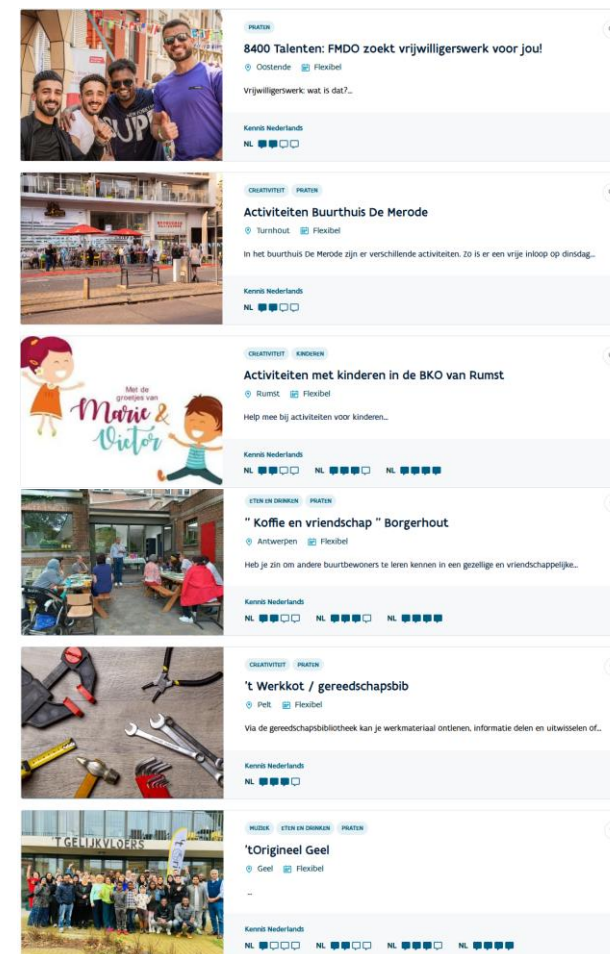
Hoewel het niet makkelijk is om contact tussen groepen te bevorderen, zit er potentieel in de getoonde initiatieven

Het lijkt moeilijk om contact tussen verschillende herkomstgroepen te stimuleren.

- Dat lijkt iets dat **organisch moet groeien**, maar moeilijk positief beïnvloed kan worden.
- Op de **school** van de kinderen lijkt dit het gemakkelijkst te gebeuren. Daarbij zou het goed zijn dat scholen en ouders dit contact stimuleren.
- Het lijkt moeilijk om activiteiten te organiseren die **voldoende multicultureel en aantrekkelijk** voor meerdere groepen zijn, waar er een win-win is voor zowel mensen van Belgische als van andere herkomst.
- De overheid zou wel meer kunnen investeren in **plekken** waar die verschillende groepen **elkaar ontmoeten** (bv. buurthuizen, groene plekjes ...).

Het buddytraject en ikdoemee.be zien er goede initiatieven uit.

- Er zijn verschillende projecten waar een **win** is voor mensen van **andere herkomst** (bv. Nederlands oefenen), maar ook voor mensen van **Belgische herkomst** (gereedschap uitlenen, kinderactiviteiten ...).
- Op die manier wordt er **openheid en respect** voor elkaar gecreëerd.
- Toch **ontbreekt het veel mensen aan tijd of echt engagement** om actief te gaan deelnemen (bv. "misschien eerder iets voor als ik met pensioen ben").

Stimulusmateriaal gebruikt tijdens de gesprekken.

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Hoe kan de overheid contact stimuleren? Hoe staat men tegenover deelname aan "buddytrajecten" met personen van buitenlandse herkomst? (2/2)

18% (2017) 23% (2022)

geeft aan minstens één keer per week met personen van andere herkomst te praten in de buurt

25% heeft geen enkele vriend of kennis van andere herkomst

33% wil graag meer personen van andere herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Hoewel het niet makkelijk is om contact tussen groepen te bevorderen, zit er potentieel in de getoonde initiatieven

Er is openheid voor women-only activiteiten.

- Men heeft **begrip voor de nood aan women-only** voor mensen met een bepaalde herkomst of vooral bepaalde religies.
- Women-only activiteiten kunnen **integratiebevorderlijk** werken, aangezien vrouwen van sommige herkomstgroepen zich opener opstellen in groepen waar enkel vrouwen zijn.
- **Ook sommige vrouwen van Belgische herkomst** zouden zich hier comfortabeler bij voelen: zich minder generen tijdens het sporten, vrouwen die er op een of andere manier 'anders' uitzien ...
- Toch maken sommigen zich ook zorgen **dat dit de verdeling man-vrouw** te veel in de hand zou werken.

Verbatims over contact bevorderen:

Ja, die zijn toe te juichen. Je moet contact maken met die mensen, je moet die aanvaarden zoals ze zijn. En zo'n initiatieven helpen om dat te doen. Dat zou nog meer mogen.

– Man, 55+

Als je daar tijd voor hebt lijkt mij dat fantastisch. Zelf voel ik mij nu niet geroepen door de tijd, maar misschien wel als gepensioneerde om nog zin te geven aan het leven.

– Man, 40-54

In Brussel bestaat dat concept van women-only al langer. Ik stond daar eerst heel negatief tegenover, maar ik zag dat dat de integratie net bevorderde. Als westerse vrouw zag ik dat de Marokkaanse vrouwen allemaal veel opener waren tegen mij, want ze voelden zich veiliger doordat er geen mannen bij waren.

– Vrouw, 40-54

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

DISCRIMINATIE

5.3

Onderzoeksvragen

De Belgische herkomstgroep geeft het meest van alle groepen aan dat discriminatie veel voorkomt. Hoe staat men hier tegenover?

61% vindt dat discriminatie (heel) veel voorkomt

75% geeft aan dat mensen die op hen lijken nauwelijks tot nooit discriminatie ondervinden

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Men kan veel voorbeelden geven van discriminatie, op allerlei vlak te maken met buitenlandse herkomst, maar ook op vlak van gender en Nederlandse taal

Men ziet nog vaak dat personen van buitenlandse herkomst in België gediscrimineerd worden.

- Deze discriminatie gebeurt op basis van tal van aspecten: de **herkomst** op zich, **religie, uiterlijk, huidskleur, kleding, naam, taal ...**
- Men denkt onmiddellijk aan moeilijkheden om een **huis te kunnen huren of kopen**.
- Er wordt gediscrimineerd bij **sollicitatiegesprekken**, waarbij men vanuit vooroordelen denkt dat personen van buitenlandse herkomst minder goede werkkrachten zullen zijn.
- Ook op de **schoolbanken** wordt gediscrimineerd, soms wordt er vanuit gegaan dat kinderen van buitenlandse herkomst minder goed meekunnen (waardoor scholen met meer diversiteit soms een minder hoog leerniveau aanbieden) (*cfr. self-fulfilling prophecy*).
- Bij de **politie** leven soms ook sterk vooroordelen en discriminatie, waarbij bepaalde groepen lijken gevisieerd te worden (bv. mensen met donkere huidskleur, mensen van Marokkaanse herkomst).

Maar ook bij personen van Belgische herkomst komt discriminatie voor.

- Er gebeurt veel discriminatie op vlak van **gender**: mannen verdienen meer, vrouwen krijgen minder kansen op school of de arbeidsmarkt ...
- In **Brussel** worden **Nederlandstaligen** soms ook gediscrimineerd ten opzichte van Franstaligen, alhoewel deze discriminatie de laatste tijd aan het afnemen is.

Ik heb ooit een interview gezien met een Algerijn die bewust zijn kinderen Europese namen gegeven heeft. Hij zei 'ik wil niet dat hij zijn job niet gaat krijgen omdat hij Mohamed of Soufiane heet. Ik vind dat knap, maar aan de andere kant ook spijtig.

– **Man, 55+**

Vooraf bij de lokale politie merk ik dat, als zij iemand van vreemde herkomst zien dan is de toon meteen gezet. Er was iemand van Marokkaanse herkomst, die was echt heel rustig, maar die werd van bij het begin uitgekafferd door de politieagent.

– **Vrouw, 40-54**

Een vriendin die huiswerkbegeleiding doet vertelde dat. In minder diverse scholen worden alle oefeningen afgewerkt tot en met de moeilijkste, terwijl in de meest diverse scholen ze die maar ergens tot in het midden afwerken. Ze heeft dat nagevraagd, en de directie antwoordde: 'maar bij die kinderen moet dat niet meer zijn hoor.' Ze was echt geschokt.

– **Vrouw, 40-54**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Onderzoeksvragen

Moet de overheid meer inzetten op het tegengaan van discriminatie of niet? En zo ja, hoe?

61% vindt dat discriminatie (heel) veel voorkomt

75% geeft aan dat mensen die op hen lijken nauwelijks tot nooit discriminatie ondervinden

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Discriminatie lijkt iets van alle tijden te zijn, maar toch kan de overheid proberen dit tegen te gaan

Men ziet maar weinig evolutie in discriminatie.

- Hoewel discriminatie al meer bespreekbaar is, en hoewel het meer in de aandacht komt op school, **gebeurt het nog altijd veel**.
- Discriminatie is **van alle tijden** en men verwacht dat het altijd zal blijven.
- Misschien gebeurt discriminatie al **minder open**, minder publiekelijk, maar toch gebeurt het nog vaak onderhuids, op meer slinkse manieren, achter gesloten deuren ...

Hoewel het fundamenteel moeilijk aan te pakken is, zijn er een aantal zaken waar de overheid op kan inzetten.

- **Praktijktesten** uitvoeren, op de huurmarkt en bij sollicitaties.
- **Klachten** van discriminatie **serieus nemen** en aanpakken.
- Meer inzetten op **lessen over diversiteit en discriminatie** op school.
- **Op tv diversiteit normaliseren** op verschillende vlakken (herkomst, religie, seksuele identiteit, genderrollen ...).

Ik weet niet of daar heel veel verschil op zit ten opzichte van vroeger. Discriminatie is van alle tijden.

– **Vrouw, 55+**

Ze moeten meer praktijktesten uitvoeren, voor huren, voor werken ...

– **Man, 40-54**

Ik weet vanuit mijn werkervaring dat als er bijvoorbeeld klachten worden ingediend via Unia, dat daar praktisch nooit iets hard kon gemaakt worden of dat er praktisch nooit opvolging aan kon gegeven worden, dat er praktisch nooit een uitspraak kwam.

– **Vrouw, 26-39**

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroegde respondenten, als op basis van hun omgeving.

VERTROUWEN IN POLITIE

5.4

Onderzoeksvragen

Het vertrouwen in de politie is gedaald in 2022 tegenover 2017. Herkent men dit? Waardoor komt dit? Heeft men voorbeelden?

56% (2017) 47% (2022)

is het eens met de stelling 'de politie luistert naar het standpunt en de argumenten van mensen'

85% (2017) 80% (2022)

is het eens met de stelling 'als er iets verdachts gebeurt op straat, zou ik dat melden aan de politie'

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Het imago van en vertrouwen in de politie lijkt niet heel positief, men kan erin komen dat dit nog verminderd is tegenover vroeger

De algemene houding tegenover de politie lijkt niet zo positief.

- Ook al heeft men zelf nog niet veel (negatieve) ervaringen, men heeft het gevoel dat mensen **algemeen weinig positief** naar politie kijken.
- **Aangiftes of klachten krijgen weinig gevolg** en er wordt te weinig terug gecommuniceerd naar de persoon die de aangifte deed.
- Men ziet veel **discriminatie** bij de politie ten opzichte van sommige herkomstgroepen (bv. mensen met donkere huidskleur, mensen van Marokkaanse herkomst).
- Er doen verhalen de ronde over **machtsmisbruik, vriendjespolitiek en corruptie**.

Hoewel men niet zeker is over de specifieke oorzaak, verrast de daling in vertrouwen in de politie niet echt.

- Men weet niet waarom, maar zeker de laatste tijd lijkt de politie **weinig te doen met aangiftes of klachten**. Het is de laatste tijd ook moeilijker om bepaalde zaken te melden, in dorpen waar het commissariaat niet 24/24 open is.
- De **toename aan sancties** zoals trajectcontroles, GAS-boetes (ook al komen die niet vanuit de politie) doen frustraties toenemen.
- Wanneer het gaat over **discriminatie** van bepaalde groepen, kan men zich inbeelden dat de politie inderdaad **minder luistert** naar het standpunt en de argumenten (van sommigen).
- Bepaalde **verhalen in de media** helpen dit imago niet vooruit, ook al zijn dit verhalen uit het buitenland (bv. George Floyd).

Voor een stuk is dat het gevolg van dat als je iets aangeeft, dat daar heel weinig gevolg aan gegeven wordt. In verband met het sluipverkeer hier dat verergerd is, ik heb dat aangekaart bij de wijkagent, de lokale politie, het gemeentebestuur ... We zijn zoveel jaren verder en nog altijd niks.

– Vrouw, 55+

Misschien komt dat doordat er de laatste tijd te veel boetes vallen. Die gasboetes worden te gemakkelijk gegeven, er zijn daar miljoenen verdiend. Mensen leggen daar snel de link met de politie.

– Man, 55+

Luisteren naar het standpunt van mensen, dat zie ik inderdaad niet meer. Ikzelf ondervind daar geen nadeel, want ik ben Belgisch, ik ben wit, ik spreek Nederlands. Maar ik kan mij voorstellen dat zij totaal niet luisteren naar wat mensen van andere herkomst te zeggen hebben.

– Vrouw, 40-54

Noot: de respondenten kunnen hier geen sluitende verklaringen rond meegeven, noch uit eigen ervaring, noch uit ervaringen van hun omgeving, het zijn meer hypotheses.

STELLINGEN

5.5

Ik vind dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven.

De zin is niet voor iedereen voldoende correct geformuleerd.

- Het is voor sommigen **onduidelijk** wat de 'westerse manier' en 'hoe moslims leven' precies inhoudt.
- Ook werd geopperd dat deze stelling zelf al **polarisend** werkt: door de zin zo te formuleren, geeft men al direct het gevoel dat dit 2 aparte levenswijzen zijn.

Of dit samengaat hangt vooral af van hoe strikt praktiserend de moslims zijn.

- Het hangt ervan af **hoe strikt** de islam beleefd en de Koran geïnterpreteerd wordt.
- Bij wie de islam voornamelijk in de **privésfeer** beoefent, kan dit **perfect samengaan**.
- Het is **moelijker** wanneer moslims **heel strikt** geen varkensvlees eten, 5x/dag bidden, onverdoofd slachten, een hoofddoek dragen ...
- Men heeft het vooral moeilijk als **vrouwenrechten**, en ook **dierenrechten**, niet gerespecteerd worden.

De westerse manier van leven wordt soms geïnterpreteerd als een vrije, losse manier van leven.

- In dat opzicht kan **elkeen** hier perfect zijn **religie beleven**.
- Maar dan mag **geen enkele religie opgedrongen** worden.

Die zin geeft eigenlijk zelf al mee dat moslims niet zoals westerse mensen leven. Ik vind dat de westerse manier hier als opperwezen wordt aangeduid en de moslims als een gradatie lager.

– Man, 55+

Moeilijk. Hoe moslims leven, daar zijn ook zoveel verschillen in. Ik zie bij een aantal collega's dat dat heel goed samengaat, zelfs met de Ramadan eigenlijk, daar is geen probleem. Maar dat is zeker niet bij iedereen zo.

– Vrouw, 40-54

Het hangt af van de moslim. Ik denk persoonlijk dat dat wel kan, maar dat hangt vooral van hen af. Voor mij gaat het, in de mate dat de moslim geen onderscheid maakt tussen vrouwenrechten en mannenrechten, en misschien ook mensenrechten en dierenrechten.

– Man, 40-54

 18%

 36%

 46%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.

Sommigen in onze steekproef gaan hier volkomen akkoord mee.

- Ze hebben zelf **nog nooit last ondervonden** als iemand zijn cultuur of religie beleeft op school of op het werk (bv. door een hoofddoek te dragen, te bidden).
- Het is belangrijk voor je **eigenwaarde** dat je fier kan zijn op je eigenheid, je eigen cultuur, je eigen manier van leven.

Men denkt dat veel personen van Belgische herkomst hier slechts in beperkte mate, met voorwaarden, akkoord mee gaan.

- Je kan je cultuur **beleven, zolang het geen problemen oplevert** voor het samen leven, samen werken met anderen
- Je moet **kunnen functioneren** in de Belgische samenleving en ook **moeite doen** om op school of op het werk te integreren.
- Bv. je kan een hoofddoek dragen, bidden in de pauze ... maar je moet wel proberen Nederlands te praten, de wetten van hier respecteren, je religie niet opdringen ...
- Sommigen vinden dat het ook moet gerespecteerd worden wanneer een **werkplaats** omwille van religieuze neutraliteit **geen hoofddoek toelaat**.

Anderen zouden hier helemaal niet akkoord mee gaan.

- Dit komt vanuit de idee dat als mensen naar hier komen, ze zich volledig **moeten aanpassen** aan het land waarnaar ze verhuizen.
- Men kan zijn cultuur en religie in de privésfeer beleven, maar dit is in België **niet gepast op school of op het werk**. School en werk is seculier en dit moet gerespecteerd worden (bv. hoofddoekenverbod).

Voor je eigenwaarde is het heel belangrijk dat je fier kan zijn op je eigenheid, je eigen cultuur, je eigen manier van leven. Maar om te kunnen samenleven met anderen moet je wel moeite doen om een basis te vinden om samen met elkaar om te gaan.

– Vrouw, 55+

Als het werk daar geen problemen mee heeft, op voorwaarde dat er tijd en plaats is om dat te kunnen doen, dan kan je zonder problemen 5 keer per dag bidden.

– Vrouw, -25

Ik vind school en werk seculier. Privézaken hebben daar geen plaats, dus ook niet religie en zo. Bijvoorbeeld het hoofddoekenverbod in openbare diensten is heel belangrijk. De neutraliteit op het vlak van overheid en onderwijs is cruciaal.

– Vrouw, 40-54

 14%

 25%

 61%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof.

Deze stelling wordt door vrijwel iedereen verworpen.

- In een seculiere rechtsstaat is er een **strikte scheiding van kerk en staat**, religie staat hier niet boven de wet.
- Als je naar een land komt, of het nu op reis is of je verhuist, dan moet je de **lokale wetten respecteren**.
- Wetten zijn opgesteld met een bepaald doel, dat **voor de hele samenleving een positief** effect moet hebben.
- Men heeft de indruk dat wetten, soms meer dan religieuze voorschriften, zijn opgesteld in functie van **gelijkheid**, wat een belangrijke waarde is voor de mensen in onze steekproef.

Men kan een aantal geloofsregels bedenken die ingaan tegen de wet.

- **Onverdoofd slachten** bij de islam en het jodendom.
- Het **slingeren met kippen** op Jom Kipoer bij het jodendom.
- Het zwaar **bestrafen van vrouwen** bij overspel, scheiding, of zelfs bij ingaan tegen de wil van de man bij de islam.
- Het mogen **stelen van ongelovigen** volgens sommige moslims.
- Het **verbod op hoofddoeken** op bepaalde werkplaatsen (ook al is dit geen 'wet').
- De **fundamentele discriminatie van de vrouw** en schending van de vrouwenrechten, wat ook het geval is bij de katholieke kerk.

Wetten zijn er voor een reden. En de meeste wetten hebben als doel dat mensen veilig zijn, dat mensen gelijk worden behandeld. In principe hebben wetten een doel dat voor de hele gemeenschap positief is.

– Vrouw, 26-39

Ik denk aan het onverdoofd slachten, het zijn zowel moslims als joden die daartegen ingaan. Ook op Jom Kipoer slingeren ze een kip over de hoofden. Sla met wat je wil, maar niet met een levend wezen.

– Man, 55+

Laten we nu eens de katholieke kerk nemen. In de katholieke kerk zijn de gezagsdragers, diegenen die de belangrijkste functies uitoefenen, nog allemaal mannen. En vrouwen zijn niet toegelaten.

– Vrouw, 55+

 5%

 11%

 84%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik begrijp mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF, ...).

Velen begrijpen de stelling als 'ik ga akkoord met' en verwerpen dit resoluut.

- **Geweld is verkeerd** en nooit de oplossing.
- Het **voorbeeld van IS** springt het meest in het oog, maar ook al hebben andere groeperingen volgen sommigen een 'nobeler' doel (bv. dierenrechten), geweld kan niet getolereerd worden.

Anderen begrijpen de stelling eerder als 'ik kan er inkomen hoe het komt dat...' en kunnen in beperkte mate begrip opbrengen.

- **Men kan er inkomen** dat mensen in naam van bepaalde groeperingen geweld gebruiken, **zonder het ermee eens** te zijn.
- Sommige mensen zijn zo **geïndoctrineerd** en overtuigd dat ze het juiste doen.
- Als alle andere activistische methoden niet helpen, kan men geweld als het **laatste redmiddel** zien.
- Geweld kan de beste manier lijken om **aandacht** te trekken.
- Als de eigen groep onrecht is aangedaan, kan men vanuit **hevige emoties** zover gedreven worden om de groep die men als dader ziet geweld aan te doen.

Soms wordt de vraag gesteld wat 'geweld' precies inhoudt.

- Sommigen kunnen bv. begrip opbrengen voor activistische groeperingen voor het milieu, die wel extreme zaken moeten ondernemen om serieus genomen te worden, zoals **'geweld' in de zin van materiële zaken beschadigen**.
- Allen zijn het er echter over eens dat **fysiek geweld tegenover mensen niet toegelaten** kan worden.

Rationeel begrijp ik dat. Ik kan dat analyseren, de oorzaken inzien en hoe dat in elkaar zit. Maar emotioneel niet. Dat zijn mensen die zoveel kwaad en onrecht zijn aangedaan, die de zogezegde daders ook kwaad willen doen en kapot maken.

– Vrouw, 55+

Ik denk misschien dat dat te maken heeft met het geloof dat een verandering makkelijker bewerkstelligd kan worden als er geweld aan te pas komt, omdat je dan meer druk kunt leggen.

– Vrouw, 26-39

Ik kan bijvoorbeeld Extinction Rebellion wel begrijpen, omdat er op het gebied van milieu echt niets wordt gedaan, er wordt niet naar de mensen geluisterd. Dus extreme actie is het enige dat nog helpt. Maar die gebruiken ook geen geweld, wel het beschadigen van bezit, maar geen geweld tegen mensen.

– Vrouw, 40-54

 6%

 6%

 88%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Mijn kinderen leren op school in de les dingen waarmee ik niet akkoord ga.

De stelling wordt goed begrepen, maar velen gaan er niet mee akkoord.

- Er is **goed nagedacht over het schoolcurriculum**, het is nodig om over bepaalde dingen les te geven, ook al kunnen ze voor sommigen controversieel lijken.
- Op school zouden **alle onderwerpen, meningen en vragen bespreekbaar** moeten kunnen zijn.
- Het is ook **niet** omdat kinderen over bepaalde zaken leren, **dat ze daarin per se aangemoedigd** worden.

Toch kan men een aantal zaken bedenken waarmee sommigen het moeilijk zouden kunnen hebben op school.

- **Seksuele opvoeding** op een (te) jonge leeftijd.
- Leren over **andere seksuele oriëntaties** en **LGBTI+**.
- De **evolutietheorie**.
- De vakken **godsdienst** (te religieus) of **zedeleer** (te weinig religieus) en de mate waarin hier een diversiteit van religies aan bod komt.
- Spreken over **Roetpiet** i.p.v. Zwarte Piet.
- Moeite met kinderboeken waarbij **'beledigend' taalgebruik** (woorden zoals 'dik' en 'lelijk') eruit wordt gehaald.
- *Dit kan zowel het geval zijn voor mensen van Belgische als van een andere herkomst, maar lijkt meer te zijn bij wie zijn religie strikter beleeft.*

Dat slaat hier vooral op de les biologie. Maar een school heeft dat mee te geven. En als jij dat niet wilt, dan moet je je kinderen niet naar school sturen, dan moet je thuisonderwijs doen.

– Man, 55+

In de Franstalige media is er lang gedoe geweest rond die seksuele opvoeding. Dat was veel te overdreven. Het is goed dat kinderen leren dat dat ook bestaat. Dat betekent niet noodzakelijk dat ze daarin aangemoedigd worden.

– Vrouw, 40-54

Ik denk dat er nog veel mensen zijn die niet akkoord zijn dat er geleerd wordt over Roetpiet en niet over Zwarte Piet. Ik herinner me ook dat er een tijdje geleden kritiek was dat de woorden 'dik' en 'lelijk' uit de schoolboeken werden gehaald.

– Vrouw, -25

✓ 11%

– 15%

✗ 74%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik heb mijn kinderen helemaal niet onder controle.

De stelling is niet voor iedereen voldoende duidelijk, er bestaan verschillende interpretaties van wat 'niet onder controle' inhoudt.

- = **Niet voldoende luisteren** naar de ouders en niet voldoende doen wat de ouders zeggen.
- = Gedrag stellen dat **niet overeenkomt met de waarden** van de ouders.
- = (Kleine) **criminaliteit**, vandalisme, druggebruik ...
- = **Pestgedrag**, discriminatie ...

De respondenten in onze steekproef gaan niet akkoord met deze stelling.

- Men gaat ervan uit dat hun **kinderen tevreden** zijn met de opvoeding die ze krijgen/gekregen hebben.
- Kinderen kunnen zich wel eens misdragen, maar dat is deel van het opvoedingsproces en **betekent nog niet dat ze niet onder controle** zijn.

Men kan wel enkele oorzaken bedenken, zaken die de opvoeding moeilijker maken.

- De opkomst van steeds meer **schermen, internet, smartphones en sociale media**.
- Het gevolg van bepaalde '**afwijkingen**' zoals autisme of ADHD.
- **Tiengroepen** die elkaar niet altijd positief beïnvloeden ('*peer pressure*').
- **Te weinig regels** stellen (te veel vrijheid) of net **te veel regels** stellen (wat voor tegenreactie zorgt).

Op dit moment is het een gevecht met de scherpjes, zeker met dat smart- en sociale media-gedoe. Ik denk dat dat voor veel mensen moeilijk is, ook om daar grenzen te trekken.

– Man, 55+

Ik sta niet achter het streng opvoedingssysteem, maar regels zijn normaal, er zijn bepaalde begrenzingen, huisregels nodig. Ik denk dat er nu wat de omslag is gemaakt van te veel regels en te veel beperkingen naar te weinig regels en te veel losbandigheid.

– Vrouw, 55+

Dat is als kinderen gedrag beginnen vertonen dat niet in overeenstemming is met de waarden van de ouders. Druggebruik, kleine criminaliteit, maar ook discriminatie en pestgedrag.

– Vrouw, 40-54

 1%

 7%

 92%

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

VRAGEN?

EVELIEN VAN DEN HERREWEGEN

Research Manager

evelien.vandenherrewegen@ipsos.com

JOLIJN DHEEDENE

Senior Research Consultant

jolijn.dheedene@ipsos.com

LAURENCE DE MOOR

Research Executive

laurence.demoor@ipsos.com

FOLLOW US ON LINKEDIN